

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2012–2017

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ilona Novotná

**DIDAKTICKÉ APLIKACE PRO VYUŽITÍ VE VLASTIVĚDĚ
NA 1. STUPNI ZŠ**

Plzeň 2017
Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Helena Východská

Prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením PaedDr. Heleny Východské s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 20. června 2017

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PaedDr. Heleně Východské za odborné vedení, její rady, připomínky a za příjemnou spolupráci při tvorbě mé práce. Další osoba, které patří mé veliké díky, je moje maminka, která mi byla po celou dobu studia obrovskou podporou.

OBSAH

ÚVOD	3
1 TEORETICKÁ ČÁST - SEZNAMTE SE	6
1.1 MĚSTO DOBŘÍŠ.....	6
1.2 POVĚST O VZNIKU MĚSTA DOBŘÍŠ	7
1.3 DOBŘÍŠSKÁ ZLATÁ STEZKA	7
1.4 ZNAK MĚSTA.....	11
1.5 PRAPOR MĚSTA	11
1.6 LOGO MĚSTA	12
2 HISTORIE DOBŘÍŠE	13
2.1 PRAVĚK.....	13
2.2 DOBŘÍŠ V OBDOBÍ HUSITSKÝCH VÁLEK.....	15
2.3 DOBŘÍŠ JAKO ZÁSTAVNÍ ZBOŽÍ	16
2.4 DOBŘÍŠ ZA VLÁDY HABSBUERSKÝCH PANOVNÍKŮ	17
2.5 DOBŘÍŠ V OBDOBÍ 30LETÉ VÁLKY	17
2.6 DOBŘÍŠ POD VLÁDOU COLLOREDO-MANSFELDŮ	18
2.7 PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA.....	18
2.8 DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA.....	19
2.9 MODERNÍ DĚJINY DOBŘÍŠE	21
3 DOMINANTNÍ MÍSTA DOBŘÍŠE	24
3.1 HRAD VARGAČ	24
3.2 ZÁMEK DOBŘÍŠ.....	25
3.2.1 FRANCOUZSKÝ PARK	27
3.2.2 ANGLICKÝ PARK	29
3.3 KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE	29
3.4 HŘBITOVNÍ KOSTEL SV. KŘÍŽE	30
3.5 MASARYKOVO SANATORIUM - MEDI HELP.....	31
4 VÝZNAMNÍ LIDÉ MĚSTA	34
5 ZAJÍMAVÁ MÍSTA V OKOLÍ	40
5.1 OBEC STARÁ HUŤ.....	40
5.2 VÝZNAMNÉ UDÁLOSTI ZE ŽIVOTA HUŤSKÝCH OBYVATEL.....	41
5.3 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI OBCE STARÁ HUŤ	42
5.4 PAMÁTNÍK KARLA ČAPKA.....	45
5.5 NAUČNÁ STEZKA KARLA ČAPKA	46
5.6 MĚSTO PŘÍBRAM.....	48

5.7 SVATÁ HORA U PŘÍBRAMI	49
5.8 O ZALOŽENÍ SVATÉ HORY	50
6 DIDAKTICKÁ ČÁST	52
6.1 CESTA DO DOBŘÍŠE – PRACOVNÍ LIST	52
6.2 PUZZLE	59
6.3 EXKURZE DO SVĚTA RUKAVIC	63
6.4 KOLIK LET UPLYNULO OD.....	68
6.5 VLÁDA LUCEMBURKŮ	71
ZÁVĚR	74
SUMMARY	76
SEZNAM LITERATURY	77
INTERNETOVÉ ZDROJE:	79
SEZNAM OBRÁZKŮ	82
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Motto:

„Nikdo, myslím si, nikdo nemůže milovat zemi, nemá-li opravdu rád jednu určitou dlaň, jediný klikatý potok, který nikde už není, jedinou šípkovou cestu, ztracenou v kraji, která tě v nejtmaší noci, když nevíš, kam zajít, dovede k oknu, za níž se chvěje matčina tvář.“¹

Svou diplomovou práci začínám citátem od Jana Pilaře, který přibližuje mé rodné město Dobříš. Domnívám se, že každý z nás by měl vědět o minulosti svého domova a poznávat její tajemství a krásu. Již od svých prarodičů a rodičů získáváme v předškolním věku první informace o dějinách své rodiny či svého okolí. Úplný přehled informací o svém městě a jeho okolí by pak měli žáci získat ve škole od pedagogů, nejen v hodinách vlastivědy, přírodovědy a dějepisu.

Historie jakéhokoliv určitého místa v naší zemi nemusí být ve vyučování podávána jako celek, ale může být využita k přiblížení, doplnění a vizualizaci představ o určitém období, dějinné události či osobnosti.

Regionální historie má velký význam pro výchovu žáků. Rozvíjí citovou vazbu k domovu ale i k celému regionu. Dle mého názoru by měla mít každá obec či město pro tyto účely zpracovaný materiál a ten by měl být pedagogům k dispozici. Tento materiál mohou dále učitelé využít podle metodických představ a cílů pro danou věkovou skupinu, a to takovým způsobem, který by byl pro danou cílovou skupinu žáků zajímavý. Dále ho mohou zpracovat do řady didaktických aplikací - hádanky, cvičení, doplňovačky, křížovky, které by byly sestaveny tak, aby přispěly k procvičení a obohacení dětské znalosti aktivizační a zábavnou formou. Jako další doplnění v této souvislosti mohou být vycházky do okolí, exkurze, spolupráce s muzeem, archivem apod.

Ve své práci jsem si vytýčila několik cílů a to vzhledem k výše uvedeným skutečnostem. Prvním je zřehlednění historie a zpracování důležitých historických památek, pověstí a významných osobností týkajících se Dobříše. Dalším úkolem je vytvoření souboru didaktických činností vhodných pro vyučování regionálních dějin zajímavou formou, která by žáky upoutala a vzbudila v nich zájem o historii.

¹ OLÍČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3, s. 10

Jsem si téměř jista, že většina mých kolegů mají již vypracované dostatečné množství vhodných pomůcek pro vlastní potřebu, které využívají ve svých hodinách. Ve své práci se přesto pokusím o vlastní zpracování a tento materiál poskytnout širší pedagogické veřejnosti.

Dobříš a celé jeho okolí má bohatou historii a zajímavé památky. Pro návštěvníky Dobříše je taktéž přichystáno kulturní vyžití, především v dobříšském zámku, kde jsou pořádány různé kulturní akce, které také nabízí akce pro školy, aktuálně jsou to: dobříšské přízraky, zámecká expozice, dobříšské muzeum ve kterém jsou vystaveny i historické motocykly československé výroby, galerie JCM, muzeum hodin a další možnosti. Kulturní dům Dobříš pořádá pravidelně výstavy obrazů a fotografií ve svém výstavním sále a ve společenském sále je téměř každý týden nějaký kulturní pořad (hudba, divadlo, přednášky apod.). Ve městě je však pořádáno ještě mnoho dalších kulturních, společenských a sportovních akcí.

Diplomová práce je členěna do systematického celku, který obsahuje sedm hlavních kapitol. Snažila jsem se především o to, aby v budoucnosti mohl být použit jako souhrnný manuál odborně historických informací i didaktických návodů pro využití ve vyučování v různých předmětech na 1. stupni ZŠ. V první kapitole - úvodu je sepsaná celková vlastivědná charakteristika lokality a také především geografie Dobříše a jejího okolí. Druhá kapitola seznamuje s městem a jeho vznikem. Ve třetí kapitole analyzuji historii města, kterou pak dále člením do devíti podkapitol, a to v časovém rozpětí od pravěku až po moderní dějiny města. Čtvrtá kapitola zahrnuje dominantní místa města - kulturní památky, významné stavby a objekty města. K Dobříši neodmyslitelně patří také významné osobnosti, které uvádím v kapitole páté. Předposlední kapitola seznamuje se zajímavými místy v okolí Dobříše. Didaktické zpracování celého tématu nabízím v kapitole sedmé a považuji ho za velice důležité, protože nabídka didaktických činností je zaměřena na osvojení poznatků z oblasti historie, které se prolínají s ostatními vyučovými předměty. Činnosti jsou představeny pomocí navržených metodických pracovních listů. Děti by tak měly lépe poznat okolí svého bydliště a za pomoci didaktických aplikací, tak v dětech probudit pozitivní vztah ke kulturním a historickým památkám města Dobříše a jejího okolí. Ostatních kapitoly zahrnují závěr práce, použitou literaturu, summary, internetové zdroje a seznam příloh.

Cílem mojí diplomové práce bylo také motivovat místní pedagogy k edukačnímu

využití místních odborných institucí, jelikož ze své praxe mám ověřeno, jak je pro děti velmi důležité propojit historickou část vlastivědy s regionem. Pro žáky je potom látka zajímavější, srozumitelnější, konkrétnější, a tím také snazší.

1 TEORETICKÁ ČÁST - SEZNAMTE SE

1.1 Město Dobříš

Dobříš je město ve Středočeském kraji v okrese Příbram v podhůří Brdské vrchoviny. Se svými 9 tisíci obyvateli je po Příbrami druhým největším městem v okrese. Ve městě převažuje strojný, dřevozpracující a kožedělný průmysl. Nejvýznamnější stavbou je rokokový zámek s přílehlým francouzským parkem a anglickým parkem. Město je obklopeno ze všech stran lesy a leží v nadmořské výšce 371 metrů nad mořem. Lesnatá krajina nabízí množství turistických tras pro pěší turistiku, lyžaře a další. Pro cyklisty jsou vyznačeny nové cyklotrasy.

Město leží v povodí Vltavy a voda je odváděna prostřednictvím říčky Kocáby. Ta pramení západně od Příbrami a ústí do Vltavy u Štěchovic. Největší skupina rybníků se nalézá na území Dobříše. Rozlohou je největší Huťský (38 ha), následuje Papež (18 ha), Strž (17 ha) a Koryto (8 ha). Na jižním okraji Dobříše byl přehrazen Kotečický potok a vznikla vodárenská nádrž Chotobuš o rozloze 3,4 ha. Z půdních druhů se zde nejvíce uplatňují půdy písčito-hlinité, které jsou vlhkostně méně příznivé. Vyžadují značnou péči při obdělávání a dostatečné hnojení. V místních podmínkách to však jsou dobré obilnářské půdy. Polohy nad 500m n. m. mají drnopodzolové půdy² a jsou využívány jako louky.

V lednu 1989 zde byla vyhlášena přírodní rezervace Hradec, na katastrálním území obce Dobříš v rozloze 45 ha. Jde o území mezi kótami Hradec a Stožec v polesí Obora. Státem chráněný je rovněž dobříšský zámecký park. Skládá se ze dvou částí, francouzské zahrady a přírodního anglického parku. Francouzská část je starší, svým vznikem a pojetím patří k typickým ukázkám zahradního umění 18. Století. Anglický park vznikl úpravou sousedního lesa, dnes má rozlohu asi 1 km² a roste v něm na 80 druhů dřevin a jejich variant.³

² **Podzol či podzoly** - je označení pro vyluhovanou, neúrodnou půdu, která vznikla procesem podzolizace, působením klimatických vlivů, zejména pak nadměrné vlhkosti vzduchu.
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Podzol> [3.1.2016]

³ LANGEROVÁ, B.: *Středočeský kraj*. Praha : ACR Alfa s.r.o., 2005. ISBN 80-86408-13-2, str.51

1.2 POVĚST O VZNIKU MĚSTA DOBŘÍŠ

Když prý se národ praotce Čecha⁴ rozešel z Řípu osídlit zaslíbenou zemi, jeden z vladyků se dal se svou čeledí přímo na jih. Nedal se zlákat spanilou pražskou kotlinou a neodradil ho ani hustý prales, který začínal nad soutokem Vltavy s Beroučkou a táhl se až bůhví kam. Na louce obklopené lesy se houfec zastavil. Ten vladyka se jmenoval Dobřich a na zvoleném místě si postavil opevněný dvorec. Když sem po vyšlapané stezce zabloudili jiní, ptali se, komu patří. I dostávalo se jim odpovědi ve staročeštině: Dobříeše. Tedy Dobřicha.⁵

První písemná zmínka je z roku 1252, která uvádí Dobříš jako královský dvorec na Zlaté stezce, na němž pobýval král Václav I.⁶ Jako svědectví sloužily čtyři listiny, které zde tento panovník vystavil pro klášter v Plasech. Někdy čas tento statek patřil šlechtickým držitelům Rožmberků a Štěpánu z Tetína. Za Jana Lucemburského se opět Dobříš označuje za trhovou ves⁷. Místo vsi můžeme najít na výšině v okolí dobříšského hřbitova, kde nad údolím později vznikl rozsáhlý Hut'ský rybník, kde byl za Jana Lucemburského postaven lovecký hrádek - Vargač. Slavný Karel IV., Janův syn přenesl na dobříšský hrádek nejvyšší lovčí úřad české koruny a připojil k němu třináct panství. Dochovalo se, že Otec vlasti odpočíval na Dobříši po nemoci od 19. září do 2. října 1370.

Traduje se, že Karlův nástupce Václav IV., který hrádek také navštěvoval a s největší pravděpodobností povýšil ves Dobříš na městečko.

1.3 DOBŘÍŠSKÁ ZLATÁ STEZKA

Skrz Dobříš procházela důležitá obchodní cesta tzv. „**Zlatá stezka**“ z Prahy do Bavor. Tato trasa byla pravděpodobně využívána již v pravěku, ale její úplně první písemné

⁴ **Praotec Čech** - je mýtická postava muže, který údajně přivedl svůj lid do Čech. https://cs.wikipedia.org/wiki/Praotec_Čech [4.1.2017]

⁵ ČÁKA, JAN. *Podbrdskem od města k městu*. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1988. ISBN 80-7057-000-8, s.237

⁶ **Václav I** - čtvrtý český král z rodu Přemyslovců, druhorozený syn Přemysla Otakara I. a jeho druhé manželky Konstancie Uherské. https://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_I. [4.1.2017]

⁷ **Trhové vsi** se stávaly díky pozornosti obchodníků, kteří zde mohli nabízet své zboží, i středem zájmu řemeslníků a dalších obyvatel, kteří se zde usazovali a vytvářeli z těchto míst hospodářská střediska jednotlivých oblastí. Tato sídliště nejčastěji ležela v blízkosti hradů nebo klášterů, na křižovatkách cest. https://cs.wikipedia.org/wiki/Villa_forensis [6.1.2017]

zmínky můžeme nacházet až v 11. století. Roku 1010 daroval římský král Jindřich II. listinou pasovskému ženskému klášteru Niedernburg mýtné poplatky na trase do Čech.⁸



Obrázek 1: Kopie darovací listiny Jindřicha II. o mýtných poplatcích⁹

Koncem 11. století přenechal český král Vratislav II. obdobné poplatky na cestě Prachatice - Pasov pražské vyšehradské kapitule.¹⁰ Obě obdarované církevní instituce řídily stezku v prvních stoletích její existence. Úlohu Niedernburgu od 12. století postupně přebíralo pasovské biskupství a na české straně po husitských válkách nahradila vyšehradskou kapitulou moc světská, a to zejména nejvýznamnější jihočeský rod Rožmberků. Zlatá stezka je významný název pro obchodní trasu, kterou se dopravovala sůl z rakouských solných dolů na sever, a současně se zde dovážel od Baltu na jih jantar.

Zlatá stezka byla součástí středověkého dopravního systému ve střední Evropě a byla také nazývána stezkou Pasovskou, Prachatickou, Českou nebo Solní. Na její ochranu byly postaveny hrady a hrádky: Stožec, Kunžvart, Hus, Vimperk, Osule u Vitějovic a Kašperk na české a Kalkenstein a Wolfstein na pasovské straně.

⁸ <http://www.vimperk.cz/files/2607-zlata-stezka.pdf> [8. 1. 2017]

⁹ <http://www.vimperk.cz/files/2607-zlata-stezka.pdf> [27. 1. 2017]

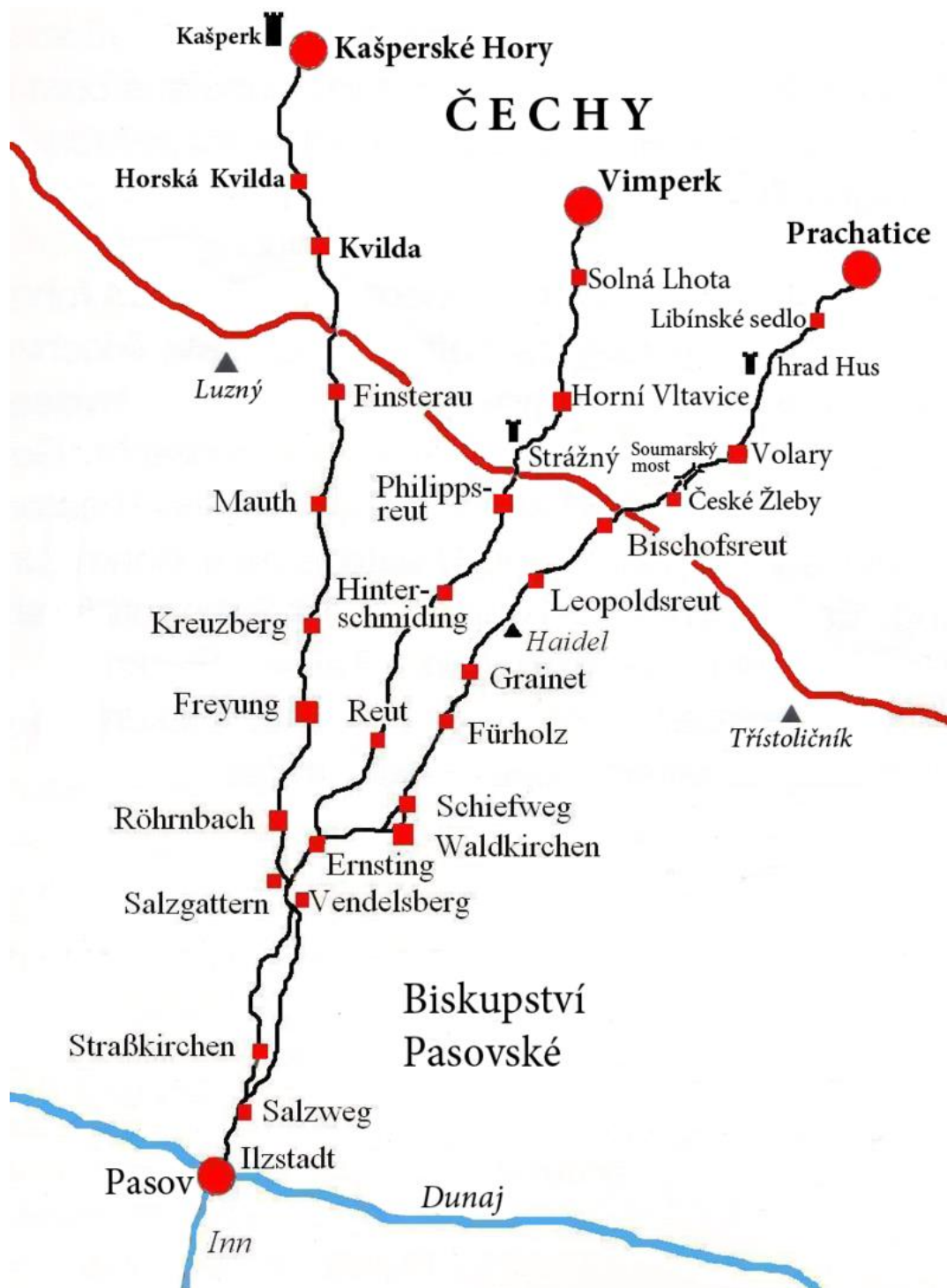
¹⁰ **Kapitula** - byla založena v roce 1070 českým knížetem Vratislavem II. (pozdějším prvním českým králem Vratislavem I.) v souvislosti s přenesením královského sídla z Pražského hradu na Vyšehrad, k němuž se kníže rozhodl v důsledku neshod se svým bratrem, pražským biskupem Jaromírem. Přímá podřízenost kapituly papeži byla zrušena v roce 1763. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Vyšehrad> [28.1.2017]

Nejvýznamnějším obchodním zbožím byla bezpochyby sůl. České země jí měly nedostatek, a poněvadž středověk vyžadoval četné množství soli (byl to mj. i jediný konzervační prostředek na potraviny), bylo nutné ji dovážet. Do Pasova se přemísťovala po řekách, odtud na hřbetech soumarských koní směrem do Čech přes Šumavu po Zlaté stezce. Krom soli se z Pasova do Čech dopravovaly drahé látky, jižní plody, koření a víno a opačným směrem především obilí, chmel, med, vlna, kůže, pivo a další potravinářské produkty.

Důležitým zbožím, které se dováželo od nás do cizích měst, byla zvířecí kůže a ovčí vlna. Koně vedli tzv. soumaři - byli to sedláci, kteří na hřbetech svých koní za odměnu přepravovali zboží. Z bezpečnostních důvodů se tito soumaři sdružovali do karavan, občas používali i ozbrojeného doprovodu. Karavany chodily po celý rok, ale nejvíce po žních a hlavně po podzimních pracích; cesty byly totiž v bažinatých úsecích zamrzlé a byl dostatek obilí, hlavního zpětného nákladu do Pasova. Po denním pochodu asi 25-30 kilometrů museli soumaři nocovat a právě v těchto vzdálenostech vznikla na trase Pasov-Prachatice největší soumarská sídliště Waldkirchen a Volary.

Ve vrcholné době středověkých obchodních cest, ve 14. až 16. století, patřila Zlatá stezka k nejvýznamnějším středověkým spojnicím. Husitské války provoz na stezce na čas přerušily, ale v 16. století, kdy českou část spravovali Rožmberkové, nastal její nový rozkvět.¹¹

¹¹ <http://www.sumavainfo.cz/Zlata-stezka> [28.1.2017]



Obrázek 2: Zlatá stezka - soustava středověkých obchodních cest mezi Pasovem a jihem Čech¹²

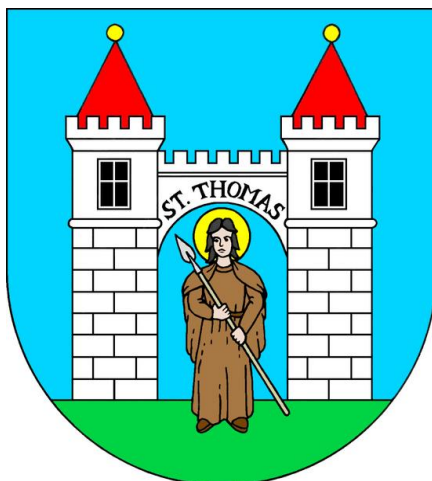
¹² https://cs.wikipedia.org/wiki/Zlatá_stezka#Prvn.C3.AD_historick.C3.A9_zm.C3.ADnky [29.1.2017]

1.4 ZNAK MĚSTA

Král Maxmilián II. povýšil Dobříš na městečko listinou z 21. prosince 1569.¹³

V modrém štítě na zeleném trávníku stojí dvě stříbrné kvádrové věže s cimbuřím, černým oknem v patře, červenou jehlancovou střechou se zlatou makovicí. Věže jsou ve výši oken spojeny stříbrným obloukem završeným cimbuřím. Na oblouku je nápis černými písmeny ST. THOMAS. Pod obloukem postava sv. Tomáše, držícího oběma rukama kosmo vztyčené kopí.¹⁴

Dle historického kalendáře města Dobříše je ve znaku postava svatého Tomáše, údajně proto, že na jeho svátek - 21. prosince se konal na Dobříši výroční trh.¹⁵



Obrázek 3: Městský znak¹⁶

1.5 PRAPOR MĚSTA

Prapor města lze popsat jako list, který tvoří pět svislých pruhů střídavě modrých a bílých. Bílé pruhy jsou ve druhé čtvrtině šířky listu spojeny vodorovným dolů vydutým zubatým pruhem se třemi čtvercovými zuby a čtyřmi stejnými mezerami. Prapor je inspirován podobou znaku. Modré pruhy odpovídají barvě štítu a bílé pruhy stříbrným

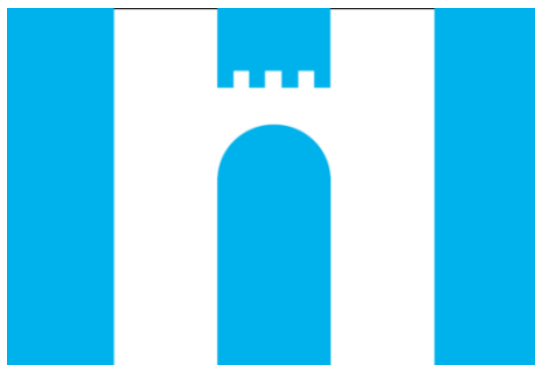
¹³ RYS, A. *Vzpomínky na Dobříš*. Dobříš: Tiskárna Dvořák, 2014, str. 26

¹⁴ <http://www.mestodobris.cz/informace-o-meste/ds-25124> [28. 1. 2017]

¹⁵ PRŮŠA, Oldřich. *Historický kalendář města Dobříše 921-1986*. Dobříš: Městský úřad Dobříš, 2002, str. 1

¹⁶ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Dobris-znak.png> [29. 1. 2017]

věžím, vodorovný dolů vydutý zubatý pruh v horní polovině středního pruhu se shoduje s obloukem mezi věžemi ve znaku.¹⁷



Obrázek 4: Prapor města¹⁸

1.6 LOGO MĚSTA

Typografický logotyp města Dobříš je postaven na myšlence podpoření kladného názvu města. Háček nad literou „š“ je inspirován znakem „zaškrťávátka – fajfky“, který bývá používán jako znak toho, že je něco správně - dobře.¹⁹



Obrázek 5: Logo města²⁰

¹⁷ <http://www.mestodobris.cz/informace-o-meste/ds-25124> [2.2.2017]

¹⁸ <http://ic.mestodobris.cz/prapor-mesta/ds-25184/archiv=0> [2.2.2017]

¹⁹ <http://www.mestodobris.cz/informace-o-meste/ds-25124> [2.2.2017]

²⁰ <http://www.mestodobris.cz/logo-mesta/ds-25583/archiv=0>[8.2.2017]

2 HISTORIE DOBŘÍŠE

2.1 PRAVĚK

Nálezů z pravěku a raného středověku je na území velmi málo, a proto je potřebné změnit úhel pohledu a rozšířit dějiny Dobříše v této kapitole na celé okolí regionu.²¹

DOBŘÍŠ

V samotné Dobříši jde o nález zlomků z eneolitického vrтанého sekeromlatu a eneolitického kulovitého mlatu kolem roku 1843. Z období neolitu - nález sekerky a kamenného klína z prostoru pozdějšího okrouhlého hradiště „Na Valech“.

DREVNÍKY

Za I. světové války je v této oblasti zaznamenáno pohřebiště z knovízské kultury²². Hrob otevřený v roce 1937 byl bohatě vybaven jehlicí, dvěma nádobami, bronzovým slítkem a kostěným sekeromlatem s čtyřhranným otvorem. Běžným pohřbem knovízského lidu byl plochý žárový hrob s popelnicí a milodary. Tyto nálezy svědčí o existenci osady na západním okraji obce.

HRADEC

Na tomto místě je třeba zmínit nejzajímavější památku Dobříšska - Hradiště. Toto místo nebylo dosud podrobně zkoumáno, ale uvádějí se z něho nálezy bronzových nožů a šípů, bohužel nedochovaných.

HRAZANY

Nejstarším známým dokladem o přítomnosti lidí je nalezení staropaleolického úštěpu keltského oppida.²³ Také z mladšího paleolitu máme ojedinělý nález škrabadla a větší množství nástrojů. Tyto nálezy jsou dokladem nejstaršího trvalejšího osídlení, pocházejícího z mezolitu.

²¹ OLIČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3, s.14

²² **Knovízská kultura doby bronzové ve středních Čechách** - je pojmenovaná podle naleziště Knovíz u Slaného, se vyznačuje rozvinutým kovolictvím https://cs.wikipedia.org/wiki/Knovizská_kultura [14.2.2017]

²³ **Oppida** - jsou keltská opevněná sídla, soustředil se nich obchod, správa kmenového území či představitelé duchovní sféry. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Oppidum> [18.2.2017]

SKALICE

Knovízské sídliště je známo několika střepy keramiky u rybníka Nemasil, asi 150 m od osady Žirovy. Z tohoto místa je i znám nález bronzových nákrčníků a zlomky jehlic vedle ojedinělého nálezu knovízské amfory.

STARÁ HUŤ

Z bližšího okolí Dobříše je známá neolitická sekerka nalezená na břehu rybníka Strž a další neolitický kamenný nástroj a z Plechhamru další neolitický kamenný nástroj.

ZAHOŘANY

Tato oblast byla zastoupena bylanskou kulturou²⁴, pronikající podél řeky Vltavy ze středních Čech. Místo je zastoupeno jediným nalezištěm střepů a náramku.

Oproti předcházejícímu období bylo keltské osídlení v mladší době železné na Dobříšsku velmi slabé. Známe pouze nález zlaté mince z Nového Dvora u Rybníků, jiná zlatá mince údajně s opisem *VERCINGETORIX* se našla v Novém Kníně, laténské sídliště je známo z Obor a pravděpodobně z Nečíně. Nejvýznamnější lokalitou této oblasti, Hrazany v katastru obce Radíč, bylo keltské oppidum z poslední doby před naším letopočtem.

V následujících stoletích zůstalo Dobříšsko patrně neosídleno. Další osadníky tohoto prostoru můžeme sledovat až od 9. – 10. Století, kdy se objevují u Raděnic. Nově příchozí byli pravděpodobně prospektoři²⁵ a lákala je naleziště rud v této oblasti. Osídlovací proud postupoval na Dobříšsko proti toku Kocáby. Nasvědčuje tomu celá řada nálezů. Kontakty se vzdálenějšími oblastmi dokládá nález stříbrného tordovaného náramku z Nového Knína. Právě z Nového Kníně jsou dochovány zbytky původního románského kostela, založeného někdy kolem roku 1160. K roku 1186 se k témuž místu váže i zpráva o existenci knížecího dvorce, ve kterém proběhla mírová jednání mezi Bedřichem a Konrádem Otou po bitvě u Loděnic. Staré osídlení se se podařilo prokázat i archeologicky, kdy v těsném sousedství radnice byla objevena kulturní vrstva s keramikou pocházející ze 13. století. Podobný

²⁴ **Bylanská kultura** - je archeologická kultura pojmenovaná podle nálezu pohřebiště u Bylan nedaleko Českého Brodu. Patří mezi kultury doby halštatské a časově spadá do 8. až počátku 6. století př. n. l. Podle archeologických nálezů je spjata s oblastí středních a severozápadních Čech. [https://cs.wikipedia.org/wiki/Bylanská_kultura](https://cs.wikipedia.org/wiki/Bylansk%C3%A1_kultura) [20.2.2017]

²⁵ **Prospektor** - hledač nerostů a drahých kovů. <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/prospektor> [24.2.2017]

dvorec se připouští i na Dobříši, kde v roce 1252 Václav I. vydal čtyři listiny pro klášter v Plasích. Zda tímto dvorcem byly „Dvorce“ u dnešní myslivny Obora, není prokázáno. Nicméně se předpokládá, že osada, předcházející pozdějšímu městečku Dobříš, se rozkládala na místě dnešního hřbitova. Jiný písemný doklad mluví o tom, že Bavorové ze Strakonice vlastnili malý statek na Dobříši již ve 13. století. Nové doklady zatím nejstaršího osídlení byly získány i přímo z centra Dobříše a patří do 13. - 14. století.²⁶

2.2 DOBŘÍŠ V OBDOBÍ HUSITSKÝCH VÁLEK

V době husitských válek nezůstala Dobříš zcela stranou. Již v první fázi husitství, na podzim roku 1419, protáhl Dobříšskem velký zástup ozbrojených poutníků z Pošumaví, který táhl do Prahy, v jejíž blízkosti se mělo konat velké shromáždění lidu 10. listopadu. Byli to kališníci z Klatovska, Domažlicka, Sušicka a Plzeňska.

Je pravděpodobné, že v těchto prvních letech velkého sociálního a náboženského vření obyvatelstvo buď podporovalo, nebo přinejmenším sympatizovalo s husitstvím, které zasáhlo většinu krajů naší země. Avšak již o dva roky se setkala vojska Jana Žižky s Pražany, aby se s ním spojili proti společnému nepříteli a táhly na západ vyhnat vojsko krále Zikmunda. Potom co toto vojsko táhlo přes Dobříš, vypálilo 6. února 1421 pravděpodobně hrad i ves. To znamenalo jediné, že Dobříš patřila majetkové straně podjednou - nepřátelům husitství. Větší úspěch měli táborští u nedaleké vesnice Obořiště, kde se jim po třídenním obléhání tvrze podařilo ji dobýt. Tato tvrz náležela katolickému zemanovi Jindřichu Kolomanovi z Křikavy.²⁷ Majitel s dalšími jedenácti vězni byl 6.6. 1425 popraven. Tábořskému oddílu velel v té době Jan Hvězda z Vícemilic²⁸, řečený Bzdinka. Významnější akce husitských vojsk se odehrávaly mimo Dobříš a v jejím blízkém okolí. V nedaleké Příbrami, která byla jasně podobojí se musela čtyřikrát setkat s oddílem Hanuše z Kolovrat.²⁹, který ještě porazil příbramské oddíly v menší bitvě nedaleko Hluboše. Na jaře roku 1434 se městem táhla vojska panské jednoty, aby se

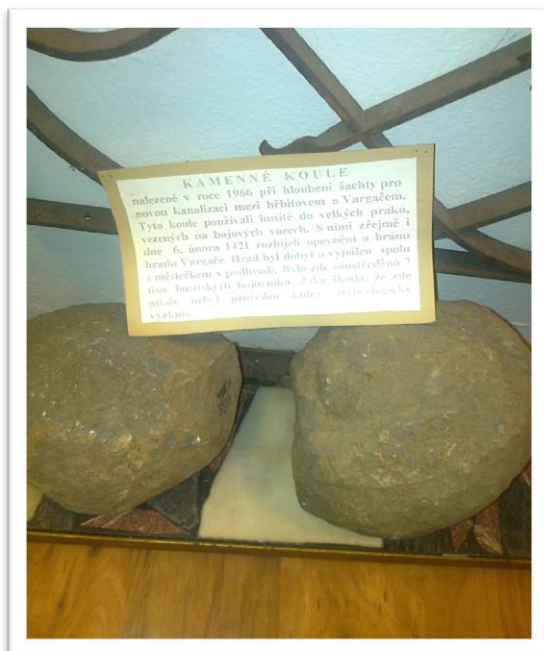
²⁶ OLIČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3, s.16

²⁷ **Jindřich Koloman z Křikavy** - majitel hradu Křikava, který byl v 15 stol. za husitských válek vypálen a pobořen. - <https://cs.wikipedia.org/wiki/Křikava> [27.2.2017]

²⁸ **Jan Hvězda z Vícemilic** - jeden z nejoddanějších druhů neporazitelného vojevůdce Jana Žižky z Trocnova, kterému zůstal věrný až do jeho smrti. <http://husitstvi.cz/rejstriky/rejstrik-osob/jan-hvezda-z-vicemilic-zvany-bzdinka/> [27.2.2017]

²⁹ **Hanuš z Kolovrat** - byl český šlechtic z libštejnské větve Kolovratů, náboženský činitel, hejtman měst pražských a jeden ze šesti dočasných správců českého království. [4.3.2017]

sjednotila s Táborskými a dalšími oddíly z východních Čech. Toto vše se odehrálo poměrně rychle a naštěstí asi proto nezbyl čas zde znovu uskutečnit nějaké likvidační vojenské akce.³⁰



Obrázek 6: Kamenné koule nalezené v roce 1966 při hloubení šachty pro novou kanalizaci mezi hřbitovem a Vargačem
Depozitář města Dobříše³¹

2.3 DOBŘÍŠ JAKO ZÁSTAVNÍ ZBOŽÍ

Již od roku 1422 se město Dobříš stává po majetkově právní stránce zástavním zbožím. Znamenalo to, že výnosy z panství šly do rukou zástavního pána, to je osoby, které panovník za určitou službu či půjčku dal tento svůj majetek do užívání do té doby, než chtěl nebo mohl sjednanou částku opět vyplatit. Zajímavé je i rovněž, že i v období zástav existuje na Dobříši úřad lovčího. Po roce 1461 vyplatil Jiří z Poděbrad, tehdy již tři roky český král Dobříš od Hanuše II. z Kolovrat a zástavní právo přepsal na své syny - Bočka, Viktorína, Jindřicha a Hynka.

Jelikož synové Jiřího z Poděbrad nemohli zdědit český trůn a stali se vévody minsterberskými, zapsal král roku 1470 Dobříš Jindřichu Zajímači z Kunštátu za 3200 zlatých uherských.

³⁰ ČÁKA, J.: *Podbrdskem od městečka k městu*. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1993, str. 41

³¹ **Kamenné koule**- používali husité do velkých praků, vedených na bojových vozech. S nimi zřejmě i dne 6. února 1421 rozbíjeli opevnění a bránu hradu Vargače. (foto autorka 2017)

Již v roce 1473 se Dobříš dostává do držení Jindřicha ze Švamberka³², který ji v roce 1491 přenechal Děpoltu z Lobkovic. Po výměně Dobříše za hrad Osek v Krušnohoří rozhodl král Ferdinand roku 1534, aby Dobříš byla dána Vilému Švihovskému z Riesenburku k doživotnímu užívání.³³

2.4 DOBŘÍŠ ZA VLÁDY HABSBUŘSKÝCH PANOVNÍKŮ

V druhé polovině 16. století můžeme sledovat určitý záměr habsburských panovníků vytvořit si ve středních Čechách souvislou doménu, jejíž těžiště se rozkládalo v Polabí, na Křivoklátsku a v brdské oblasti. Do této hospodářské politiky zapadá i rozhodnutí královské komory vyplatit dobříšské panství ze zástavy od Ferdinanda Švihovského z Riesenburka. Současně tehdejší český král Maxmilián II. povýšil Dobříš na městečko, a to listinou z 21. prosince 1569.³⁴

2.5 DOBŘÍŠ V OBDOBÍ 30LETÉ VÁLKY

V Evropě zuřila 30letá válka a i Dobříš okusila hrůzy této doby. Za války je Dobříš několikrát vyplněna cizími žoldáky. Již v roce 1629 je Dobříš vyplněna císařskými vojsky, které vedl bělohorský vítěz Maxmilián Bavorský.³⁵ Městem roku 1631 procházejí oddíly Valdštejnovy armády nastupující proti Sasům, kteří se tehdy dočasně zmocnili Prahy. Obrovské škody tu i napáchali Sasové, kteří Dobříši protáhli v roce 1634. Největší pohroma však pro Dobříš přichází ve dnech 22. a 23. října 1639, kdy švédské oddíly generála Banéra Johana Gustafssona³⁶ vypálily celé město včetně zámku.

Jediným významným pozůstatkem po požáru je hrad, který byl přestaven na královskou sýpku. Město Dobříš tak špatně nedopadlo - z původního počtu 53 domů jich po válce bylo 47 obydlých. Dobříšské panství se vzpamatovalo velmi pomalu. Hospodářství se se postupně zotavovalo díky založení železárny ve Staré Huti Františkem

³² Listinou z roku 1484, která byla dohodou o vzájemném nástupnictví v případě vymření jednoho z obou dohodu uzavírajících rodů, získali Švamberkové po smrti Petra Voka rožmberský majetek. Na krátký čas se tak stali jedním z nejbohatších rodů v Českém království. https://cs.wikipedia.org/wiki/Páni_ze_Švamberka [14.3.2017]

³³ OLIČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3, s.22

³⁴ *Zámek Dobříš*. Praha : Regulus, 2000. ISBN 80-86279-15-4, s. 39

³⁵ **Maxmilián Bavorský**- zvaný „Veliký“ byl vévoda bavorský. Během třicetileté války se stal významným spojencem císaře Svaté říše římské. https://cs.wikipedia.org/wiki/Maxmilián_I._Bavorský [17.3.2017]

³⁶ **Banér Johan Gustafsson** - švédský vojevůdce; 1626 velitel v Rize, 1630 generál pěchoty, od 1631 vrchní velitel švédské armády (po vítězství u Breitenfeldu nazýván švédský lev). <https://leporo.info/baner-johan-gustafsson> [19.3.2017]

Maxmiliánem, který v 17. století začal průmyslově podnikat. Válkou narušené hospodářství se postupně zotavovalo. Kolem roku 1666 začala stavba panského sídla - malého barokního zámku. Jako další vzpruha pro místní živnosti bylo privilegium Leopolda I.³⁷ z roku 1675, které rozmnožilo dva výroční trhy o další čtyři. Roku 1674 byly založené železné hutě, které znamenaly další pracovní příležitosti. Důsledkem těchto příležitostí Dobříš rostla a bohatla.³⁸

2.6 DOBŘÍŠ POD VLÁDOU COLLOREDO-MANSFELDŮ

Dobříšské panství měl až do roku 1775 v držení rod Mansfeldů, kdy vymřel po meči. Zbraslavský opat Celestin Stojan pohřbil jeho posledního příslušníka v kryptě dobříšského kostelíka. Josef Jan Nepomuk Václav - jeho nástupce, syn z prvního manželství zemřel bez potomků ještě téhož roku ve věku 45 let. V roce 1814 zemřela jeho manželka - Eliška Marie, rozená hraběnka z Regalu, která z Prahy byla do rodinné hrobky převezena. Panství dobříšské, tak dědí dcera ze druhého manželství Jindřicha Pavla - Marie Isabella narozena ve Vídni v roce 1750. Roku 1771 Marie Isabella uzavřela sňatek se čtyřicetiletým knížetem Františkem Gundakarem z Colloreda. Sňatkem došlo k rodové úmluvě ohledně spojení titulu a erbu knížat z rodu Mansfeldů na Dobříši a knížat z Colloredo na Opočně. Tuto úmluvu potvrdila téhož roku císařovna Marie Terezie. Po sedmi letech od smrti posledního Mansfelda předala r. 1787 Marie Isabella formální správu panství dobříšského svému manželovi. Osudy zámku jsou od té doby spojeny s tímto rodem prakticky až do současnosti.

2.7 PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

Před první světovou válkou byl postaven chudobinec a nová synagoga. Do celého světa se z Dobříše rozšířily ondatry, které byly v roce 1907 vysazeny do Huťského rybníka. Tento rybník se také později proslavil tím, že v roce 1947 se na něm uskutečnil hokejový zápas mezi SK Dobříš a polským národním mužstvem.

Důležitým se stal Hotel Heinz na náměstí, jezdili do něj i příslušníci vlády. Za války byli nuceni místní strážníci narukovat, a tak noční hlídku vykonávali občané. V době mocnářství byl zde zřízen první útulek pro děti rodičů v době zaměstnání.

³⁷ **Leopold I.** - původem z dynastie Habsburků, čtvrtý syn císaře a krále Ferdinanda III. a jeho první manželky Marie Anny Španělské. https://cs.wikipedia.org/wiki/Leopold_I. [22.3.2017]

³⁸ OLIČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3 s. 27

V roce 1919 byla i s pomocí dobrovolníků postavena Sokolovna, do které o tok později zavítal i prezident Masaryk. Následovala stavba evangelického kostela a Masarykova sanatoria, léčebného ústavu pro choroby nervové a vnitřní. I po provedení reformy za první republiky zůstal majetek Colloredo-Mannsfeldů nejdůležitější ekonomickou jednotkou Dobříšska.³⁹

2.8 DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA

V roce 1939 obsadila německá armáda naši republiku a Němci postupně začali obsazovat česká města. Protektorátní prezident Emil Hácha 29. března navštívil Dobříš a zapsal se do pamětní knihy města. V dobříšské škole byl zaveden tzv. válečný vyučovací režim. Všechny tyto události hluboce zasáhly zámek Dobříš a jeho majitele a byly předzvěstí 2. světové války. Rod Colloredo-Mansfeldů se přihlásil k české národnosti hned po začátku druhé světové války. V roce 1938 se dokonce majitel zámku Vikard podepsal pod manifest české šlechty, ve kterém šlechta vyjádřila podporu a věrnost republice a který byl odevzdán prezidentovi Edvardu Benešovi. Vikard odmítl nabízené německé občanství a na dobříšském zámku mohl zůstat pouze do roku 1942, kdy byl spáchán atentát na Reinharda Heydricha zastupujícího říšského protektora. Dříve veškeré zprávy byly vybubnovávány, ale velká změna přichází v roce 1942 po zřízení rozhlasu.

Dne 4. června po smrti Heydricha byl jmenován novým zastupujícím říšským protektorem Protektorátu Čechy a Morava Kurt Daluge.⁴⁰ V době války sloužil zámek jako sídlo protektora Dalugeho, kam se odstěhoval s celou svojí rodinou. Ihned po příjezdu vyhlásil stanné právo⁴¹ a zahájil akci, která vešla do dějin pod názvem heydrichiáda.⁴² Neradostná doba Heydrichiády měla dopad i na Dobříš. Byl popraven oblíbený a statečný starosta Alois Scharta a to včetně celé rodiny A. Scharta se vzepřel některým tehdejšími předpisům (odmítnutí přejmenování ulic podle německých státníků

³⁹ <http://ic.mestodobris.cz/historie-dobrise/d-465411> [26.3.2017]

⁴⁰ **Kurt Max Franz Daluge** - byl SS-Oberstgruppenführer a šéf pořádkové policie v Hitlerově Velkoněmecké říši, zastupující říšský protektor v Čechách a na Moravě v letech 1942 až 1943. https://cs.wikipedia.org/wiki/Kurt_Daluge [26.3.2017]

⁴¹ **Stanné právo**-je mimořádné opatření státní moci v oblasti trestního práva, kdy se ve výjimečných případech (válka, občanské nepokoje, živelní pohroma) omezí některá občanská práva s cílem odstrašit od páchání některých zločinů, které jsou za dané situace vysoce společensky nebezpečné a které se ve významné míře rozmáhají. https://cs.wikipedia.org/wiki/Stanné_právo [27.3.2017]

⁴² **Heydrichiáda**-je souhrnný název pro období těžkých represí prováděných německými nacistickými okupanty během druhé světové války na území Protektorátu Čechy a Morava ve spojitosti s osobou zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heydrichiáda> [27.3.2017]

atd.), zatknut byl údajně za držení zbraní. Z Dobříše a okolí ve stejném roce bylo odvezeno židovské obyvatelstvo do Terezína a dále na místo, kde byli popraveni. V posledních dnech války došlo k několika bojům ve městě a okolí i k bombardování nádražní budovy.⁴³

Alois Rys (1909) rodák z Dobříše popisuje ve své knize incident u Prachandy: „*Na žádost velitelství ustupujících Němců naše stráž u Prachandy, která byla posílána a rozdělena na dvě části (u Prachandy a u „Kostelíčku“)* zřídila pro ustupující Němce dvě občerstvující stanice. Od porybného přivezla čtyři kádě, používané při výlovech a naplnila je pitnou vodou, aby si Němci mohli doplnit vodu do polních lahví. Při jedné zastávce jedné jednotky dva Němci odhodili do louky na Ligruse nějakou bedničku. Pípota ze stráže šel pro ni, aby ji odklidil. Jeden z Němců na něj křiknul, aby to nechal ležet. Pan Pípota mu asi nerozuměl a chtěl ji zvednout - v ten okamžik ho Němec zastřelil. Naše stráž byla beze zbraní, tedy úplně bezmocná - pět neozbrojených proti několika desítkám ozbrojených Němců. V bedničce jsme později našli ruční granáty.“⁴⁴

Po válce, když opadla vlna nadšení a radosti ze svobody byli lidé připraveni odstranit škody, které natropila německá okupace, válka a konečně i Rudá armáda „osvoboditelka“. O této době pan Alois Rys vypráví: „*Zkrátka naplno jsme si oddechli až v srpnu, kdy naše okolní lesy a brzo na to i celou republiku opustila Rudá armáda. Teprve potom se obnova naší země rozběhla na plné obrátky. Hned po válce sověti vyhlásili novou „pětiletku“, která měla odstranit nejzávažnější válečné škody a zejména převést válečné hospodářství na mírové. Se stejným programem jsme i my koncem roku vyhlásili „dvouletku“. No a co se sovětům nepodařilo v jejich pětiletce, my jsme v naší dvouletce dokázali (např. zrušit lístky na přiděl potravin). Výsledky byly brzy všude vidět. Krámy se zaplňovaly a dokonce i ceny začaly klesat a rychle jsme se přibližovali předválečné úrovni.“⁴⁵*

Podstatnou změnu v ekonomice Dobříše a okolí znamenala konfiskace majetku Colloreda-Mansfelda. Dne 14. října 1945 byla provedena slavnostním aktem v sokolovně a jednak na nádvoří zámku. Les a rybníky byly ze zákona zestátněny a pole předána do užívání drobným rolníkům. Září roku 1945 byla otevřena Veřejná odborná škola pro ženskou povolání. Od téhož roku 15. března zahájila činnost Hudební škola v Dobříši.

⁴³ KADLEC, P. *Dvacet dnů na dvaceti kilometrech*: Tkprint, 2008 s.89

⁴⁴ RYS, A. *Vzpomínky na Dobříš*. Dobříš: Tiskárna Dvořák, 2014,s.96-97

⁴⁵ RYS, A. *Vzpomínky na Dobříš*. Dobříš: Tiskárna Dvořák, 2014,s.110-111

U dobříšského hřbitova byl v roce prvního osvobození 9. května odhalen pomník obětem 2. světové války.⁴⁶

2.9 MODERNÍ DĚJINY DOBŘÍŠE

Po druhé světové válce se stal dobříšský zámek sídlem Svazu československých spisovatelů a sloužil umělcům všech tvůrčích svazů jako pracoviště i místo pro odpočinek. Kromě mnoha českých i slovenských umělců se zde vystřídalo i několik vzácných zahraničních hostů. Byli to např. Ilja Erenburg, Alexander Fadějev, Rafael Alberti, Jorge Amado, Pablo Neruda, Arnold Zweig, Paul Eluard, Louis Aragon a další.⁴⁷

Za zmínku stojí stavba budovy kina, pro něž v té době věnovalo 1000 metrů čtverečních Čs. státnímu filmu s podmínkou, že stavba začne do 31. prosince 1948. Jako kulturní činnost můžeme zmínit událost ze dne 8. května 1948, kdy byl odhalen pomník na paměť příchodu Rudé armády do Dobříše. Z oblasti školství je hodno pozornosti, že od 1. září 1948 byly dosavadní názvy škol měšťanská a obecní přeměněny na střední a národní.

Počátkem 20. století zaznamenalo město velký průmyslový růst, kdy zde byly postaveny Rukavičkářské závody Dobříš (městu se říkalo: „*Dobříš-město rukavic*“). Při výstavbě se nepočítalo jen s vlastní továrnou, ale i postavením svobodárny a bytových jednotek. Podnik pak již v říjnu mohl vypravit objednávku na 180 tisíc párů rukavic do SSSR. Dá se říci, že vznik rukavičkářských závodů byl jakýmsi přelomem při vývoji Dobříše. Ve městě je v současné době zachována tradiční výroba svěráků YORK a bývalém objektu závodu Kovošvitu je výroba malých zemních strojů, těžba a zpracování dřeva (původně parní knížecí pila, nyní závod Bios a depo Lesního závodu Dobříš).

Růst města si počátkem 20. století vynutil zbudování veřejného vodovodu a kanalizace. Taktéž bylo město elektrifikováno, elektřinu vyráběla dobříšská elektrárna na pile. Společenský a kulturní život města je značně bohatý. V období historie Dobříše byla založena celá řada spolků s velmi intenzivní činností. Občanská beseda byla založena roku 1864 a o dva roky později byl založen zpěvácký spolek Zvonař, roku 1880 další spolek Přátelé hudby. Na Dobříši byl roku 1868 založen Sokol, který od té doby patří svou

⁴⁶ *Kronika druhé světové války*. Praha: Fortuna Print, 2000 ISBN 80-86144-61-5, s. 162

⁴⁷ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dobříš> [28.3.2017]

činností k nejvýznamnějším občanským sdružením v Dobříši. Sbor dobrovolných hasičů a Červený kříž vzniká ke konci 19. století.

Další sportovní spolky se objevují v prvních letech 20. století např. Klub českých velocipedistů pro Dobříš a okolí, tenisový klub, fotbalový klub a další. Cílem motocyklových závodů se stala Dobříš roku 1909. Vznikl také Okrašlovací spolek, veřejná knihovna, křesťansko sociální spolek Osvěta a další. Dobříšské školství se datuje od počátku výuky ve farní škole v čp. 110, v roce 1888 byla založena živnostenská a pokračovací škola. V roce 1899 byla postavena nová školní budova na Komenského náměstí (současná I. ZŠ), v roce 1914 jí navštěvovalo 854 dětí. V šedesátých až devadesátých letech 20. století byly postaveny nové školní pavilony (současná II. ZŠ a gymnázium), zrekonstruovány budovy pro Zvláštní školu a Základní uměleckou školu. Pro sportovní vyžití byly postaveny nové tělocvičny u škol, sportovní hala, fotbalový stadion, zimní stadion, volejbalové a tenisové kurty a další sportovní zařízení včetně dětských hřišť. Současné společenské a ekonomické podmínky umožňují, aby se zvolna rostoucím městem dále rozvíjela oblast průmyslu, obchodu a služeb. Město připravilo nové stavební zóny jak pro výstavbu nových rodinných domů, tak i pro výrobu v průmyslových zónách. Novou výstavbu zajistilo nalezením a připojením nových vodních zdrojů z Brdských lesů, posílením přívodu elektřiny, plynu (město je nyní již téměř celé plynofikováno), vybudováním nových komunikací a dalších potřebných sítí a zařízení.⁴⁸ Ve městě doposud funguje několik podniků, které díky potomkům nesou jméno svého zakladatele.

Dnes má Dobříš kolem deseti tisíc obyvatel a poskytuje příjemné místo k životu.

⁴⁸ https://www.ziveobce.cz/dobris_c540111 [2.4.2017]



Obrázek 7: Současné město Dobříš⁴⁹

⁴⁹ <http://www.dobrisiskoaktualne.cz/z-naseho-mesta/z-radnice/7-zasedani-zastupitelstva> [4.4.2017]

3 DOMINANTNÍ MÍSTA DOBŘÍŠE

3.1 HRAD VARGAČ

Slovo „Vargač“ je již svým nezvyklým jménem nápadný. Je velmi starého původu a v písemnostech se dochovalo, že název vznikl ze slova „vargoč“, což znamená zbrojní kabát. Za dob rytířů se jezdci halili do plášťů, které byly tak dlouhé, že překrývaly i část koně. Jejich zdobení bývalo bohaté a nosily se na jen ve výjimečných a zvláštních příležitostech. U nás na Dobříši se říkalo, že „Vargač“ znamená „knížecí plášť“ a podobnost s uvedeným názvem oblečení je čistě náhodná. To, proč se říká „Vargač“ by měla vysvětlit dobříšská pověst⁵⁰ (viz přílohy). U této pověsti nelze doložit, ze kterého období pochází.

Král Václav II.⁵¹ měl v Dobříši svůj dvorec královský a často sem jezdil na lovy do dobříšských lesů. Po něm připadlo dobříšské panství českému králi Václavovi III. – poslednímu majiteli z rodu Přemyslovců. Štěpán z Tetína vydává za panování Jana Lucemburského listinu o vysazení vsi Dobříš právem zákupním. Karel převzal na podzim roku 1334 správu Království českého a za ní vykoupil ze zástavy hrady, mezi kterými byl i hrad Dobříš. Hrad Karlštejn byl založen roku 1348 - králem Karlem IV. a k němu byla připojena i část dobříšského panství. V roce 1367 přenesl císař Karel IV. na hrad Dobříš v roce 1367 úřad nejvyššího lovčího Království. Tento úřad byl sloučen s královským purkrabstvím na hradě Dobříš. Na dobříšském hradě se pravděpodobně v roce 1375 zotavoval Karel IV.⁵² z těžké nemoci a v tomto období zde vydal listinu o povinnostech města Norimberka při poskytování bezpečnostního doprovodu v říši. S celou svou kanceláří zde často pobýval Václav IV., kdy jedna z jeho návštěv byla v roce 1404 za purkrabího a lovčího Jana z Lestkova. Jan od Václava získal zmocnění, aby udělal přítrž

⁵⁰ KADLEC, Petr. *Královský Komorní hrad Dobříš*, Tisk TK Print, Dobříš 2014, s. 13 - 14

⁵¹ **Václav II.** - šestý český a první polský král z dynastie Přemyslovců. Byl synem českého krále Přemysla Otakara II. a jeho druhé manželky Kunhuty. https://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_II. [4.4.2017]

⁵² **Karel IV.** - byl jedenáctý český král, vládnoucí jako Karel I. od srpna 1346 až do své smrti v listopadu 1378. Karel IV. byl římsko-německý král od července 1346 a od roku 1355 císař římský. Byl také italský (lombardský) král od roku 1355, burgundský (arelatský) král od roku 1365, moravský markrabě v letech 1333 až 1349 a lucemburský hrabě v období let 1346 až 1353. Pocházel po otci z dynastie Lucemburků. https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_IV. [5.4.2017]

řádění lapků na Zlaté stezce. Jmenovaný Jan z Lestkova zemřel při obléhání Karlštejna v době husitských válek.⁵³



Obrázek 8: Hrad Vargač⁵⁴

3.2 ZÁMEK DOBŘÍŠ

Ve městě Dobříš stojí kromě hradu Vargače ještě sídlo mnohem známější, mladší, krásnější a rozlehlejší. Zámek má své počátky již době vlády císaře Rudolfa II. Habsburského.⁵⁵ Zámek Dobříš svými vnějšími znaky nezapře soupeření s ohromnými rokokovými královskými sídly ve Francii či Itálii. Je situován východně od historického jádra města v opravdu velkoryse komponovaném parku s rybníkem, jenž je rozdělen na zcela ojediněle zachovanou francouzskou část s řadou soch a kašen a s terasovitými úpravami, jakož i neméně krásnou anglickou část, obě obehnány zdmi a mřížovými ploty.

V roce 1630 rozsáhlé panství získal hrabě Bruno z Mansfeldu. V rukách tohoto bohatého německého rodu zůstal statek až do smrti jeho posledního mužského příslušníka-hraběte Josefa Václava z Mansfeldu v roce 1780. Ve druhé polovině 17. století byly

⁵³ KADLEC, Petr. *Hrad Vargač - Stráž na zlaté stezce*, Okrašlovací spolek města Dobříše, 2008 ISBN 9788025476291, s. 9-10

⁵⁴ <http://www.mistopis.eu/mistopiscr/rejstriky/hrady.htm> [7.4. 2017]

⁵⁵ **Rudolf I.** (v rodové posloupnosti jako habsburský hrabě IV.) Habsburský (1. května 1218, hrad Limburg – 15. července 1291, Špýr) byl římským králem v letech 1273–1291. https://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_I._Habsburský [7.4. 2017]

položeny základy nového barokního zámku. Panství Mansfeldů se postupnými nákupy rozšiřovalo tak rychle, že jeho plochu brzy zdvojnásobili. Definitivní podobu barokně - rokokového sídla získal v letech 1745 – 1765 za hraběte Jindřicha Františka z Mansfeldu.

Zámek byl stavěn podle předlohy architektů G. N. Servandoniho⁵⁶ a J. Roberta de Cotte⁵⁷ mladšího, kteří získali inspiraci ve vídeňském zámku Schonbrunn. Zámek v té době patřil k vrcholům odrazu francouzské architektury doby krále Ludvíka XV.⁵⁸ v českém prostředí.

Jednopatrová rokoková budova zámku tvoří o půdorysu písmene U, zámecká křídla obklopují čestný dvůr. Vnější fasády bohatě zdobí rokokové prvky, balkony, arkády, štíty, vikýře a plastiky. Přízemní interiéry jsou zaklenuty valenými klenbami s lunetami a vyzdobeny řadou žulových portálů z druhé poloviny 17. století. Zámecký sál pochází z 18. století, je řešen souměrně, s mramorovými krby, čtveřicí vchodů a s bohatou rokokovou štukovou i malířskou výzdobou stěn a stropů. Budování a údržba rozsáhlého komplexu si vyžadovala obrovské náklady. Kromě peněz získaných prodejem panství Horažďovice pramenily hlavní zisky knížecí rodiny z roboty poddaného lidu. Dobříšský lid nebyl nikdy před tím tak zatížen robotou a tresty za neuposlechnutí jako v této době. Nejedem chudák zemřel pod ranami karabáče. Tyto poměry vyústily téměř k otevřenému povstání. Lid však zachránilo udání sousedního šlechtice, na jehož základě přijela na Dobříš vyšetřující komise a dobříšský pán byl donucen zaplatit pokutu 2000 dukátů a vyrovnat se s poddanými. Císařovna Marie Terezie jej dokonce na čas zbavila správy svého panství. Vrchní správce Svoboda byl jakožto hlavní viník odsouzen na čtyři roky těžkého žaláře.⁵⁹

⁵⁶ **Giovanni Niccolò Servandoni** - přední evropský dekoratér a štukatér
https://en.wikipedia.org/wiki/Giovanni_Niccolò_Servandoni [10.4.2017]

⁵⁷ **Julius Robert de Cotte** - francouzský umělec a dekoratér https://en.wikipedia.org/wiki/Jules-Robert_de_Cotte [10.4.2017]

⁵⁸ **Ludvík XV.** - byl francouzský král z rodu Bourbonů vládnoucí v letech 1715–1774. Byl pravnukem „krále Slunce“ Ludvíka XIV. https://cs.wikipedia.org/wiki/Ludvík_XV. [10.4.2017]

⁵⁹ KOŠTÁL, Vlastimil, KOŠTÁLOVÁ, Renata. Příbramsko. Brno: Nakladatelství Barrister & Principal, 2013, s. 62-63



Obrázek 10: Kabát zámeckého lokaje



Obrázek 9: Oděv zámeckého služebníka

Obrázek 9⁶⁰

Obrázek 10⁶¹

3.2.1 FRANCOUZSKÝ PARK

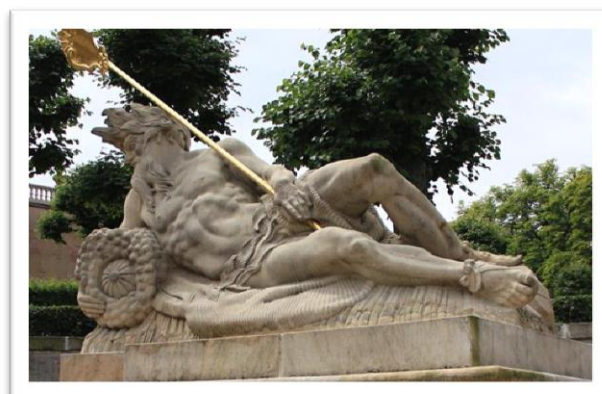
Zámecký park je zárukou opravdu zárukou silného zážitku. Zajímavá je jeho kompozice kombinující francouzskou geometrickou zahradu a anglický park. Současná rozloha této přírodní rezervace je 65 hektarů. Francouzská část parku byla vytvořena roku 1750 a představuje nejlépe dochovanou památku tohoto druhu u nás, s pěti terasami a řadou barokních soch čerpajících námětově především z antické mytologie. Vidět zde můžeme třeba koně boha Slunce Héliá, vytesanými významným sochařem Ignácem Františkem Platzerem.⁶² Pár koní řeckého boha představují samotný vrchol této kaskády. Na východní straně je umístěna socha boha moří Poseidona s korunkou na hlavě a zlatým

⁶⁰ Kabát zámeckého lokaje - Depozitář města Dobříše, (foto autorka 25. 4. 2017)

⁶¹ Oděv zámeckého služebníka s erby rodu Colloredo-Mannsfeld - Depozitář města Dobříše (foto autora 25. 4. 2017)

⁶² **Ignác František Platzer** - byl česko-rakouský sochař a řezbář pozdního baroka a klasicismu, hlavní představitel sochařství druhé poloviny 18. století v Čechách.
https://cs.wikipedia.org/wiki/Ignác_František_Platzer [18. 4. 2017]

trojzubcem v ruce a na západní straně je usazena socha mytologické postavy Nerea, zpodobněného s veslem a věncem z mořských řas.⁶³



Obrázek 11: Trojfoto - Héliova fontána se sousoším Heliových koní ve francouzské zámecké zahradě⁶⁴

⁶³ KOŠTÁL, Vlastimil, KOŠTÁLOVÁ, Renata. *Příbramsko*. Brno: Nakladatelství Barrister & Principal, 2013, ISBN 978-80-7485-009-7, s.68

⁶⁴ <http://hs-os-dobris.webgarden.cz/rubriky/navstivene-akce/zamecky-areal-dobris/francouzska-zahrada> [20.4.2017]

3.2.2 ANGLICKÝ PARK

Anglická část parku vznikla až o padesát let později a zahrnuje i rybníční soustavu s vodopádem, vodotryskem a krásnými skalními útvary. U místa zvaného „Na vyhlídce“ pak stojí pověstmi nechvalně opředený Čertův most přes potok. Traduje se o něm, že přes něj každou noc přejíždí příklad zlého správce na ohnivém kočáru taženém čerty. Kočár směřuje k Huťskému rybníku, v jehož vodách prý nakonec končí. Životní pouť správce byla poznamenána sdíráním poddaných na pokutách, z nichž prý nechal financovat stavbu zdi kolem parku. Dnešnímu mostku prý předcházela padlý kmen mohutného stromu, který skácel čert pro ševce, aby mohl přeběhnout rozvodněný potok.⁶⁵



Obrázek 12: Čertův most - Anglický park⁶⁶

3.3 KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE

Kostel Nejsvětější trojice byl postaven v letech 1791 - 1797 na místě zbořené loretánské kaple a dokončen v roce 1797 stavitelem Františkem Moravcem. Součástí výzdoby kostela je malba skupiny svatých patronů Země České a postava Karla IV od Jaroslava Karla Filipa. Ve čtyřech stropních cípech jsou zobrazení, tzv. církevní otcové - sv. Jeroným,

⁶⁵ HEIKE, K.: *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha: SZN, 1984, s. 36

⁶⁶ <http://www.atlasceska.cz/stredocesky-kraj/certuv-most-dobris/> [24.4.2017]

Augustin, Ambrož a Řehoř Veliký. Na věži byly zavěšeny tři zvony opatřené latinskými nápisy, které ulil Jan Václav Kuhner z Nového Města Pruského.⁶⁷



Obrázek 13: Kostel Nejsvětější Trojice⁶⁸

3.4 HŘBITOVNÍ KOSTEL SV. KŘÍŽE

Byl založen roku 1589 tehdejším královským hejtmanem Oldřichem z Doudleb. *Před kostelem na terase stojí na 260 cm vysokých soklech dvojice barokních soch, představujících svatého Judu Tadeáše⁶⁹ (v pravé ruce drží knihu a v levé kyj) a svatého Leonarda⁷⁰ (s křížem v pravé a srdcem v levé ruce). Sochy vznikly současně, ale nepocházejí od jednoho autora. Místní pověst praví, že jakmile sv. Tadeáš přečte poslední stránku knihy, nastane konec světa.⁷¹*

⁶⁷ OLIČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3, s.157

⁶⁸ <https://ubytovanidobris.files.wordpress.com/2016/11/kostel-nejsvetejsi-trojice-dobris2.jpg> [28.4.2017]

⁶⁹ **Svatý Juda Tadeáš** - byl jedním ze dvanácti apoštolů Ježíše Krista. https://cs.wikipedia.org/wiki/Juda_Tadeáš [28.4.2017]

⁷⁰ **Svatý Leonard** - ačkoliv pocházel ze šlechtické rodiny, usadil se v chatrči nedaleko Limoges - proslulým cílem mnoha, kteří obdivovali moudrost Leonarda a už za jeho života ho uctívali jako světce. https://cs.wikipedia.org/wiki/Svatý_Linhart[28. 4.2017]

⁷¹ OLIČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3, s.159



Obrázek 14: Kostel Povýšení svatého kříže⁷²

3.5 MASARYKOVO SANATORIUM - MEDI HELP

Objekt se nachází na konci města směrem na Hořovice, vzdálený od centra přibližně 2km. Výhodná poloha města podnítila nejdůležitější stavební podnik o založení Masarykova sanatoria v prostoru „Na Čihadlech“ v roce 1936, dokončeného a předaného do užívání pacientům 8. Května 1938. Rozhodnutí o vybudování léčebného ústavu se jménem tehdejšího prezidenta vydal v roce 1935 zemský výkonný výbor Ústředního svazu nemocenských pojišťoven právě u příležitosti 80. narozenin Tomáše Garrigua Masaryka.

Svaz věnoval 2 milióny korun, ze kterých byl pro tento účel odkoupen např. rozsáhlý komplex pozemků z majetku Colleredo - Mannsfeldů s výměrou 32 ha. Přikupováním dalších pozemků byla rozloha dále zvětšována. Otevření sanatoria bylo naplánováno k 85. narozeninám prezidenta, ovšem termín se nepodařilo dodržet a projekt architekta Fenda byl proveden za 9 miliónů korun na rozloze 42 ha. Původně to měla být stavba ozdravovny pro mládež, ale později se rozhodlo o stavbě sanatoria. Prvotní plány měly tvar velkého tiskacího písmene T, čímž by na sebe byly oba pavilony kolmé, bohužel z návrhů sešlo a postavena byla jen jedna budova.

⁷² <http://www.rezidencevparku.cz/dobris-a-okoli/>[29. 4.2017]

Při okupaci bylo sanatorium využíváno zcela německými vojáky k léčebným účelům. Sanatorium se muselo přejmenovat v roce 1952 na Sanatorium pro plicní choroby. Dobříšsko bylo v té době vyhledávaným místem turistů z Prahy jezdícími sem za přírodou, odpočinkem a rekreačním sportem. Celý region zaznamenal značný nárůst oblíbenosti způsobeným ztrátou pohraničí, lidé si totiž museli začít hledat jiná místa k relaxaci. Právě Dobříš patřila mezi vybrané lokality díky své poloze i jiným požadavkům. Jeden čas, převážně v létě, si dokonce bohatší návštěvníci objednávali pokoje spíše jako ubytovnu spojenou s ozdravnými procedurami.

Během druhé světové války sanatorium sloužilo plně k léčebným účelům německých vojáků. Na místní hřbitov byli uloženi vojáci, kteří zde zemřeli.

K dalšímu přejmenování došlo v roce 1972, vyhlášené jako Léčebna tuberkulózních a respiračních nemocí v Dobříši. Ve stejném roce a to 15. března shořela díky vzniklému požáru celá střecha nad kotelnou. Pacienti byli v roce 1973 přemístěni do léčebny nacházející se blízko Nové Vsi pod pleší, protože sanatorium ukončilo léčbu a nakonec bylo zcela uzavřeno pro normální občany, protože ho začali výlučně využívat významní činitelé komunistické vlády.

V současnosti patří objekt do sektoru nestátního zdravotnického zařízení pro léčbu dlouhodobě nemocných pacientů s kapacitou 170 lůžek v jedno - třílůžkových pokojích, kde jsou doléčovány stavy po operacích, rehabilitovány úrazy a poskytovány služby při akutních chorobách.⁷³

⁷³ OLIČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3 s. 121



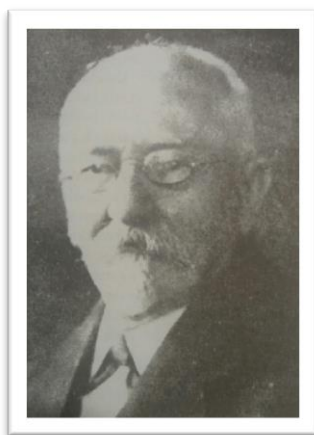
Obrázek 15: Masarykovo sanatorium Dobříš⁷⁴

⁷⁴ Masarykovo sanatorium Dobříš: <http://www.medi-help.cz/> [12. 5.2017]

4 VÝZNAMNÍ LIDÉ MĚSTA

FRANTIŠEK RUDOLF FRIČ

Narozen 1857 na samotě Kocanda, která patřila k Rokycanům. F.R.Frič byl především ctěným a milovaným pedagogem, ale zajímal se i o život veřejný, politický, a společenský. Rozsáhlá byla jeho činnost přednášková. Jeho dílo čítá několik stovek referátů z mnoha různých oborů od kultury, kde to byla především hudební historie, až třeba po hospodářství, ekonomiku a samozřejmě po milované školství. Zemřel v Dobříši 6. 2. 1937⁷⁵



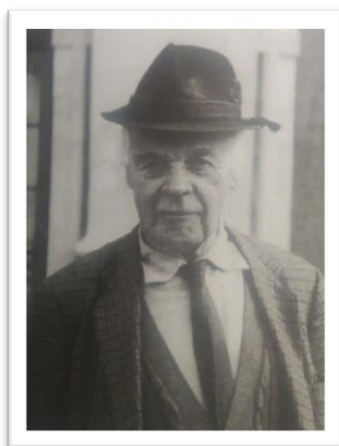
Obrázek 16: František Rudolf Frič⁷⁶

KNÍŽE JERONÝM COLLOREDO-MANSFELD

Na základě restitučního řízení byl knížeti v roce 1997 vydán dobříšský zámek. V Dobříši však nebydlel. Jeho sídlem byl Zbiroh, kde bydlel uprostřed jeho milovaných lesů. Zbiroh mu náležel již před válkou, ale sem se mohl vrátit až po restituci. Po zabavení zbirožského panství po roce 1948 se odebral do ciziny, konkrétně do Kanady, kde celá léta žil. Do tehdejšího Česko-slovenska cestoval teprve od roku 1972 a jako turista navštěvoval místa, kde se narodil a kde se svými blízkými žil.

⁷⁵ OLIČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3, s. 165

⁷⁶ KADLEC, P.: *Dobříš v proměnách*. Praha: Tkprint, 2009, s.56



Obrázek 17: Kníže Jeroným Colloredo-Mansfeld⁷⁷

KAREL ČAPEK

Odkaz Karla Čapka je na Dobříšsku velmi silný. Život K. Čapka je detailně dosti zmapován, takže ho shrnu pouze ve zkratce. Karel v roce 1915 obhájil na filozofické fakultě doktorát. Krátce byl privátním učitelem v rodině Lažanských a knihovníkem Národního muzea. Při svých studiích se zúčastnil pobytů v Berlíně a Paříži, kde s ním trávil čas i jeho bratr. Oba bratři prožili společně velmi společných chvil, ze kterých pramenila jejich celoživotní spolupráce. Stejný vztah měli i k sestře Heleně, všichni se pak v oblasti umění vzájemně doplňovali a podporovali. Karel nejvíce vynikal v literatuře, Josef v umělecké tvorbě a Helena v hudbě.

Karel Čapek dosáhl ve svém životě mnohá uznání doma i ve světě. Oceňovali ho jeho kolegové, filosofové i politici. Nejde nevzpomenout na mocné pouto, které ho vázalo k prezidentovi T. G. Masarykovi. Je obtížné, možná i nemožné, říci, jestli byl více prozaikem, žurnalistou, dramatikem, či esejistou. Obdobně dobrým byl také básníkem, kritikem, překladatelem, estetikem a filosofem. Jedním byl ovšem obzvláště - Karlem Čapkem - osobou s člověčími radostmi a bolestmi, láskami i nenávistmi. Jedincem stejným jako lidé jeho doby a přece tolik jiným - výjimečným, neopakovatelným.⁷⁸

⁷⁷ OLÍČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3, s.162

⁷⁸ BÍLÝ, O., KORENÝ, R., RASL, Z., MAJZELOVÁ, D., TYSLOVÁ, I., VÁŇOVÁ, ZMEŠKALOVÁ, J. *Naučná stezka Karla Čapka*, s. 14-15



Obrázek 18: Karel Čapek⁷⁹

LUDVÍK KOPÁČEK

Pocházel ze staré dobříšské rodiny, jež dala našemu městu několik znamenitých a zasloužilých občanů. Narodil se v roce 1870 Dobříši. Vychodil příbramské gymnázium a po maturitě se věnoval studiu práv ve Vídni a také v Praze.

Stal se nejprve městským tajemníkem v Dobříši a od roku 1902 pak tajemníkem okresního samosprávného okresu dobříšského. Po celé období svého úřadování a potom i v důchodu se Ludvík Kopáček věnoval archívnímu zkoumání v historii města Dobříše i části Podbrdská. V regionálním časopise „Od stříbrných hor“ vyšly tři jeho práce. On sám za svoje vrcholné dílo považoval „Dobříšská privilegia“. Za své buditelské a literární zásluhy byl jmenován čestným členem České akademie, kde byl určitou dobu aktivní jako člen archeologické komise. Nelze neocenit jeho přínos pro regionální historii, ale svým celoživotním dílem se nepochybně řadí mezi nejvýznamnější dobříšské rodáky.

Ludvík Kopáček zemřel 22. Února ve věku 78 let.⁸⁰

⁷⁹ https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Čapek [12. 5. 2017]

⁸⁰ KADLEC, P.: *Dobříš v proměnách*. Praha: Tkprint, 2009, s. 62



Obrázek 19: Ludvík Kopáček⁸¹

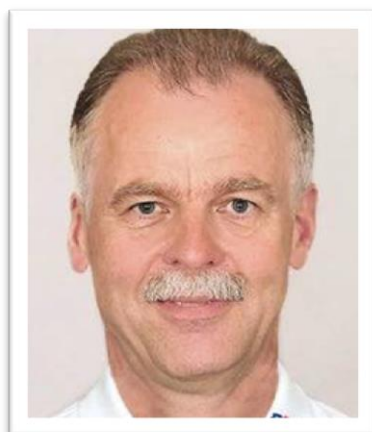
SLAVOMÍR LENER

Narodil se 10. března 1955 v Berouně a rané dětství prožil ve Všeradicích. S Dobříší se seznámil na konci roku 1961, prožil tu své dětství a částečně i mládí. Navštěvoval zde „starou“ školu, následně vystudoval místní gymnázium. Nechyběl nikde, kde se jen trochu sportovalo. Jeho rodiče pracovali v Rukavičkářských závodech, za které hrál fotbal, nohejbal a volejbal, v té době začínal také s hokejem. Byl i u zrodu tenisového areálu a později dorostového tenisového oddílu. Se svými kamarády často vyrážel do přírody, v létě na kolech, v zimě na běžkách, vyzkoušeli snad každý sport, který jen mohlo toto malé město poskytnout.

Po ukončení gymnázia v roce 1974 na čas Dobříš opustil z důvodu studia na tělovýchovné fakultě v Praze. Po škole mohl učit tělocvik, ale vybral si trenérskou dráhu. Vojnu odsloužil v jihlavské Dukle a později se stal asistentem I. mužstva. Z Jihlavy se přesunul zpět do Prahy, kde působil jako metodik Svazu ledního hokeje a zároveň trénoval v ČLTK jak juniory, tak dospělé hráče. Zkušenosti získával i na výměnných stážích, po té v Číně začal trénovat reprezentační družstvo B a v roce 1990 odletěl pracovat do Kanady, kde zůstal čtyři roky. Do Čech se vrátil jako trenér národního mužstva „dvacítky“ a zároveň asistoval trenéru Bukačovi, se kterým ve Vídni v roce 1996 vyhráli titul mistra světa.

⁸¹ OLÍČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3, s.163

Největších úspěchů dosáhl ve spolupráci s Ivanem Hlinkou, nejprve ve Spartě a posléze opět v reprezentaci. V roce 1997 skončili na MS v Helsinkách třetí, stejně tomu tak bylo v roce 1998 ve Švýcarsku. Rok 1998 byl vůbec nejvýznamnější, když v japonském Naganu dovedli náš olympijský hokejový tým ke zlaté medaili. Ve druhé polovině roku pak odjel na několik let do Ameriky trénovat klub Florida Panthers.⁸²



Obrázek 20: Slavomír Lener⁸³

JAN DRDA

Další důležitou osobností našeho města je spisovatel Jan Drda, který se narodil v Příbrami jako syn dělníka a nalezenkyně. Po gymnáziu odchází mladý Drda studovat do Prahy filozofickou fakultu. Současně zasílá své první literární příspěvky do různých novin.

Po neúspěšných studiích na fakultě nastupuje jako redaktor v Lidových novinách ve Zlíně. Jeho tvorba začíná tím, že píše fejetony a zároveň vydává svoji první knihu - román pro děti *Cirkusák Vincek, pes Matyáš a opička Brunhilda*. Též uveřejňuje velmi mnoho soudniček a fejetonů, ale rovněž své povídky, z nichž poté vznikl román *Městečko na dlani*, který byl vydán v době okupace. Lidové noviny opouští v roce 1942 a stává se scénáristou filmu *Lucerna* a pracuje na filmových scénářích k filmům např. *Městečko na dlani*, *Druhá směna*.

Ve Stavovském divadle roku 1945 je uvedena jako premiéra - slavná pohádková komedie *Hrátky s čertem*. Hlavní role vysloužilce se zhostil herec Jaroslav Průcha a ve vedlejších rolích působili Ladislav Pešek, František Filipovský, Jaroslav Vojta, Jiřina

⁸² <http://zivotopis.osobnosti.cz/slavomir-lener.php> [12. 5. 2017]

⁸³ <https://www.obrazky.cz> [12. 5. 2017]

Steimarová, František Smolík, Miloš Nedbal, Stanislav Neumann, Čestmír Řanda, Jiřina Šejbalová a další řada známých herců.

K jeho nejpopulárnějším dílům patří sbírka povídek - *Němá barikáda*. Povídky byly použity jako předloha ke stejnojmennému filmu režiséra Otakara Vávry a premiéra byla uvedena v roce 1949. V roce 1958 vyšla kniha jeho jedinečných příběhů - *České pohádky*. V roce 1959 měla premiéru okouzující divadelní hra *Dalskabáty, hříšná ves aneb zapomenutý čert*.

Drda byl pro náš region neocenitelným spisovatelem. Jan Drda je pochován na dobříšském hřbitově a na počest jeho památky nese jeho jméno jedna z ulic v Příbrami a v roce 1990 byla příbramská knihovna přejmenována na Knihovnu Jana Drdy.⁸⁴



Obrázek 21: Jan Drda⁸⁵

⁸⁴ <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/jan-drda-265> [13. 5. 2017]

⁸⁵ <http://www.kjd.pb.cz/o-nas/kdo-to-byl-jan-drda> [13. 5. 2017]

5 ZAJÍMAVÁ MÍSTA V OKOLÍ

5.1 OBEC STARÁ HUŤ

Jedním ze zajímavých míst v okolí Dobříše je obec Stará Huť, která dřímá v jižní části Středočeského kraje asi 2 km východně od Dobříše a 20 km východně od okresního města Příbram. Rozkládá se na úpatí Brd při říčce Kocábě, nadmořské výšce 352 m.

Po nejpravděpodobnějším datu vzniku obce Stará Huť se dlouho pátralo v matrikách, archivech, kronikách a dalších písemných pramenech. Zřejmé bylo jen to, že její založení souvisí s budováním železné huti na dobříšském panství, které roku 1630 prodal císař Ferdinand II. císařskému radovi a nejvyššímu lovčímu, německému hraběti Bruno Mansfeldovi.

V roce 1665 přebral správu panství jeho syn František Maxmilián. Tento mladý iniciativní šlechtic nechal postavit hutě a hamry zpracovávající železnou rudu. Právě výskyt železné rudy v Brdech a dostatek dříví v lesích, z něhož se zpracovávalo dřevěné uhlí a vodní zdroje využil František k zavedení průmyslové výroby.

V archiváliích uložených v třebičském archivu bylo zjištěno, že v roce 1674 byla na orlickém panství zrušena neprosperující vysoká pec a hamry. Část železárenského zařízení měla být prodána právě do Dobříše k vybavení nově vybudovaného provozu. První zaměstnanci byli nejspíše z Dobříše a z míst, kde měli s hutní výrobou zkušenosti. A tak se rok 1674 stal pravděpodobně datem vzniku Stará Huť.⁸⁶



Obrázek 22: Kaple ve Staré Huti (foto autorka 2017)

⁸⁶ BÍLÝ, O., KORENÝ, R., RASL, Z., MAJZELOVÁ, D., TYSLOVÁ, I., VÁŇOVÁ, ZMEŠKALOVÁ, J. *Naučná stezka Karla Čapka.*,s.7

5.2 VÝZNAMNÉ UDÁLOSTI ZE ŽIVOTA HUŤSKÝCH OBYVATEL

Staré kroniky a letopisy obce zachycují významné okolnosti života dřívějších obyvatel.

Obec v letech **1680 - 1713** postihla epidemie hlízového moru. Zemřeli při ní desítky lidí, převážně děti. Oběti epidemie byly pochovány na vysvěceném místě u cesty na Kodetku, a dodnes je toto místo označeno křížem.

Koncem 17. století v roce **1693** způsobily nevyčísitelnou katastrofu nálety kobylek, které doslova zpustošily pole a louky.

Do Čech roku **1741** vpadla spojená bavorsko-francouzská vojska v období tzv. války o rakouské dědictví.⁸⁷ Po dobytí Prahy se na zpáteční cestě dostali francouzští vojáci až na území obce. Dle některých pamětníků se zde na čas utábořili a měli zde i kovárnu. Vojáci hynuli zimou, hladem a nemocemi. Po letech tu při orbě byly objevovány lidské kosti, knoflíky a přezky z vojenských uniforem. Louce pod Holcovskou se podle této události říká „Francouzka“



Obrázek 23: Pohled na louku od severu (foto autorka 2017)

Další vojska vstupovala na území roku **1866** za války Rakouska s Pruskem. Po obsazení Prahy šli Prusové trasami od Knína přes Plechhamr⁸⁸ a Starou Huť. Byli znamenitě seznámeni s terénem, protože před tažením zde působil pruský vyzvědač -

⁸⁷ **Války o rakouské dědictví** - je označení pro války svedené o nástupnictví na trůnu Habsburské monarchie mezi Marií Terezií a jejími sousedy – Pruskem, Bavorskem a Francií v letech 1740 až 1748.

https://cs.wikipedia.org/wiki/Války_o_rakouské_dědictví [15.5.2017]

⁸⁸ Romantické údolí řeky Kocáby 4 km západně od Nového Knína a 4 km východně od Dobříše. - Zdejší hamr vykovával na počátku 18. stol. plechy a cány (tj, železné pruty a tyče).

fotograf, který „místní lidi lacino fotografoval“. Ve Staré Huti měli na vojsko dobré vzpomínky – Prusové platili hotově stříbrnými penězi, zakupovali si bílé pečivo a rozdávali vojenský chléb, kávu a cukr.⁸⁹ Rok **1887** přináší vznik podniku s názvem Knížecí Colloredo-Mannsfeldské železářny. Závod měl více než 300 zaměstnanců. Rozvoj osvěty a kultury přináší otevření školy v roce **1897**. Prvním řídícím učitelem se stal Ladislav Malý, který stál i v čele ochotnického souboru. V roce **1910** byla ve Staré Huti zřízena železniční zastávka na trati Dobříš – Praha a o další tři roky byl zaveden elektrický proud.

Poslední dny války byly pro obyvatele obce značně stresující. Gestapo zatklo 4 občany pro podezření z nezákonné činnosti a odvezlo je do Terezína. Po nedaleké státní silnici proudily snad nekonečné kolony německé armády do amerického zajetí. Toto setrvalo až do 10. května. Dva dny poté přijela Rudá armáda - jezdecká vojska maršála Malinovského a utábořila se v okolních lesích, odkud se stáhla roku 1945. Poválečné osudy obce se odvíjely podobně jako v jiných místech naší země. Znovu se obnovil veřejný a společenský život. Po komunistickém převratu v roce 1948 ovšem přišel zlom a řada občanských sdružení, spolků a politických stran měla zakázáno pokračovat ve své činnosti. Za zaznamenání stojí úděly Josefodolu v tuto dobu – po krátkodobém pobytu Karla Čapka (1935-1938) využívala dům jeho manželka Olga Scheinpflugová. Ta byla v padesátých letech několikrát vybidnuta k tomu, aby dům uvolnila, protože měl být všem přístupný. Paní Olze se nicméně podařilo prosadit zde zřízení výstavy s připomenutím života a díla Karla Čapka, která byla zahájena v dubnu roku 1963.⁹⁰

5.3 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI OBCE STARÁ HUŤ

Kromě Karla Čapka si připomeňme i další významné osobnosti, spjaté s obcí.

⁸⁹ BÍLÝ, O., KORENÝ, R., RASL, Z., MAJZELOVÁ, D., TYSLOVÁ, I., VÁŇOVÁ, ZMEŠKALOVÁ, J. *Naučná stezka Karla Čapka.*,s.9

⁹⁰ BÍLÝ, O., KORENÝ, R., RASL, Z., MAJZELOVÁ, D., TYSLOVÁ, I., VÁŇOVÁ, ZMEŠKALOVÁ, J. *Naučná stezka Karla Čapka.*,s.12

JIŘÍ EMANUEL BARTOLOMĚJ ŠEFL

Rodák ze Staré Huti, který v roce 1749 napsal knihu „*Apotéka domácí, ve kteréž se zavírají a vypisují rozličná lékařství, snadná k přistrojení proti všelikým neduhům těla lidského i oudův od hlavy až do noh.*“ V knize zpracoval podle různých knih recepty proti nemocem a dobové poznatky z matematiky, ekonomiky a astrologie.



Obrázek 24: Jiří Emanuel Bartoloměj Šefl - rodák ze Staré Huti⁹¹

LADISLAV MALÝ

Význačný pedagog, osvětový pracovník a spisovatel. Založil Městské muzeum v Příbrami a byl spoluzakladatelem muzea na Dobříši. V roce 1897 se stal prvním řídícím učitelem po otevření školy ve Staré Huti. Působil na zdejší škole až do roku 1923, kdy se odebral do penze. Jeho vlastnoručně vyrobené učební pomůcky jsou ve starohuťské škole dodnes uchovávány.



Obrázek 25: Ladislav Malý⁹²

⁹¹ <http://stezka.capek-karel-pamatnik.cz/okruhy/okruh-1/u-peti-lip.html>[19.5.2017]

⁹² <http://stezka.capek-karel-pamatnik.cz/okruhy/okruh-1/u-peti-lip.html>[19.5.2017]

JANA PECHANOVÁ

Česká dálková plavkyně. Roku 2008 se na olympijských hrách v Pekingu zúčastnila závodu na deset kilometrů, kde vybojovala 8. Místo. Byl to úplně první závod tohoto typu na olympijských hrách v historii. Během své kariéry vybojovala 4 medaile na mistrovství Evropy a jednu medaili na mistrovství světa.



Obrázek 26: Jana Pechanová⁹³

JOSEF JINDŘICH LOUKOTA

Malíř, kreslíř a pedagog. Josef se narodil se v hájovně U pěti lip a brzy se u něho projevil výtvarné nadání. Již mladistvém věku kreslil krajiny ve zdejších okolí. Maloval také portréty, figury a žánrové obrazy, ilustroval dobové časopisy. Vymaloval nástěnné alegorie v Pantheonu Národního muzea podle předloh Vojtěcha Hynaise. Žil a svá díla tvořil ve vile Zdenka na severním okraji obce Stará Huť.



Obrázek 27: Obraz Josefa Jindřicha Loukoty⁹⁴

⁹³ <http://wiki.idnes.cz/jana-pechanova-0p2-/sportovci.aspx?klic=411073> [19.5.2017]

⁹⁴ <http://stezka.capek-karel-pamatnik.cz/okruhy/okruh-1/u-peti-lip.html> [19.5.2017]

VÁCLAV HATAJ-ÚSLAVSKÝ

Historik, výtvarník a archivář. Rozsáhle a precizně zpracoval „*Letopisy obce Staré Huti*“. Fotografoval, kreslil mapy, domy, zapisoval vzpomínky všech pamětníků. Je autorem skupiny kreseb, na nichž se pokouší o rekonstrukci dějinných míst.

ALOIS SYNEK

Znamení houslista a vojenský kapelník. Studoval na pražské konzervatoři a v roce 1908 se stal koncertním mistrem České filharmonie. Do roku 1946 působil jako první houslista v orchestru Národního divadla.

5.4 PAMÁTNÍK KARLA ČAPKA

Samotná obec je určitě zajímavá, ale nejzajímavější je, že nad rybníkem Strž stojí dům, v němž v letech 1933-1938 strávil poslední léta života spisovatel Karel Čapek (1890-1938) a napsal svá vrcholná díla.

Když sem spisovatel Karel Čapek v létě roku 1935 přišel, vyhlížela Strž⁹⁵ úplně jinak. Bylo to zpustlé a smutné místo, kde již dlouhý čas nikdo trvale nebydlel. Karel Čapek se v srpnu téhož roku oženil s herečkou a spisovatelkou Olgou Scheinpflugovou. Oba dychtili po klidném místě uprostřed přírody, kam by mohli odjet z rušné Prahy. Kupodivu to bylo právě zde, v objektu tehdejší továrny na zpracování železa, kde se jim od prvního okamžiku líbilo a kam se v následujících letech s láskou vraceli.

Veškerá nemovitost byla v té době vlastnictvím Václava Palivce, správce colledomannsfeldského panství, místního podnikatele a velkostatkáře. Pan Palivec byl ve skutečnosti příslušníkem rodiny - jeho bratr Josef se v roce 1930 stal chotěm Čapkovy sestry Heleny. Jako svatební dar dal právě Josef novomanželům dům se zahradou do doživotního užívání.⁹⁶

Spisovatel tu často trávil volný čas až do roku 1938, kdy v prosinci zemřel v Praze na zápal plic. Mnoho času zde trávil literární práci, vznikala zde veškerá velká díla z poslední

⁹⁵ Strž - původní název místa Josefodol

⁹⁶ BÍLÝ, O., KORENÝ, R., RASL, Z., MAJZELOVÁ, D., TYSLOVÁ, I., VÁŇOVÁ, ZMEŠKALOVÁ, J. Naučná stezka Karla Čapka., s. 13

doby jeho života, například *Válka s mloky*, *Cesta na sever*, *Bílá nemoc*, *První parta*, *Matka* a rovněž řada novinových článků, jimiž reagoval na mnichovskou krizi na podzim roku 1938. Poslední román - *Život a dílo skladatele Foltýna* – již nedokončil.

Památník Karla Čapka je místo, kde na nás silně působí historie z jakýchkoliv stran, i Čapkův odkaz je v Dobříši neustále intenzivní. Nejenom jeho vila ve Staré Huti, ale také dobříšské gymnázium nese pojmenování po Karlu Čapkovi.

Po roce 1948 byla nemovitost vyvlastněna a dále využívána jako bytový dům. Od roku 1961 se začala zřizovat expozice věnovaná Karlu Čapkovi, která fungovala až do 90. let. Po roce 1989 byl dům vrácen rodině Palivců. Od roku 1996 probíhala rozsáhlá rekonstrukce a od svého znovuotevření, dne 25. dubna 1997, je místo známé jako Památník Karla Čapka ve Staré Huti u Dobříše. Památník je nyní příspěvkovou organizací Středočeského kraje.



Obrázek 28: Památník Karla Čapka ve Staré Huti⁹⁷

5.5 NAUČNÁ STEZKA KARLA ČAPKA

Památník Karla Čapka ve Staré Huti u Dobříše uskutečnil v letech 2011- 2012 projekt Naučná stezka Karla Čapka. V rámci projektu vznikla nová naučná stezka s informačními

⁹⁷ <http://www.stezky.info/fotogalerie/fotky-naucne-stezky-karla-capka.htm> [20.5.2017]

panely a odpočinkovým mobiliářem. Stezka vede okolím památníku Karla Čapka, které si spisovatel zamiloval a často jím procházel. Trasa vede historicky a přírodně pozoruhodným územím. Ze stezky vedou značené odbočky na následující naučné stezky, např. na NS Kozí Hory - Libčice, která vede územím historické těžby zlata. Zmapována byla také fauna a flóra v okolí stezky a další důležité krajinné prvky.

Areál památníku byl osazen audiovizuální technikou a informačním audiototemem na němž jsou zaznamenány základní informace o zahradě a budově památníku.

Stezka je příhodná pro doplnění výuky pro základní i střední školy, pro něž jsou na jednotlivých stanovištích názorně vyloženy podstatné pojmy z přírodovědy, ochrany životního prostředí a historie. Malé děti provází po stezce Čapkova Dášenska⁹⁸.(pracovní listy - viz přílohy).

Trasa má vyznačeny 3 úrovně náročnosti:

- **První okruh** - je spíše přívětivou dvoukilometrovou procházkou a je určen především pro rodiny s malými dětmi a starší lidi.
- **Druhý okruh** - kopíruje původní trasu Čapkovi známé stezky a je dlouhý 7 km.
- **Třetí okruh** - směřuje až k tzv. Plechhamru, tady je nutno buď přebrodit řeku Kocábu a postupovat dále dle mapy, nebo se případně vrátit zpět na rozcestí a dorazit po druhém okruhu nazpět k památníku.

⁹⁸ BÍLÝ, O., KORENÝ, R., RASL, Z., MAJZELOVÁ, D., TYSLOVÁ, I., VÁŇOVÁ, ZMEŠKALOVÁ, J. *Naučná stezka Karla Čapka*, s. 19



Obrázek 29: Naučná stezka Karla Čapka - mapa⁹⁹

5.6 MĚSTO PŘÍBRAM

Ve Středočeském kraji, 54 km jihozápadně od Prahy v oblasti pod Brdy na říčce Litavce leží město Příbram. Začátkem roku 2016 zde žilo 33 tisíc obyvatel. Vysoko položená podhorská krajina s poněkud dosti neúrodnou půdou a drsným podnebím nepatří k místům, kde vznikala první významná sídliště, avšak zvláštní geologická stavba terénu od nepaměti přitahovala rudokopy hledající naleziště stříbra a železa.

V minulosti byla proslulá Příbram jako historické hornické město, což nyní připomíná Hornické muzeum Příbram, jedno z největších hornických muzeí v České republice spravující rozlehlý skanzen. Po útlumu těžby je nyní město známé, hlavně díky poutnímu místu Svaté Hoře, kde je barokní klášterní komplex. Ten se nachází na kopci přímo nad centrem města, s ním je sloučený krytým schodištěm.¹⁰⁰

⁹⁹ BÍLÝ, O., KORENÝ, R., RASL, Z., MAJZELOVÁ, D., TYSLOVÁ, I., VÁŇOVÁ, ZMEŠKALOVÁ, J. *Naučná stezka Karla Čapka*, s.1

¹⁰⁰ ČÁKA, J. *Podbrdskem od města k městu*. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví v Praze, 1988, s. 210

5.7 SVATÁ HORA U PŘÍBRAMI

„Málokteré místo v Čechách má v sobě takové kouzlo a současně silné poselství jako poutní místo Svatá Hora nad městem Příbramí. Návštěvník, který projde Pražskou bránou, se dostane do uzavřeného prostoru. Zastaví se pod schody k bazilice a obklopen zdobenými ambity octne se v jiném světě. Ve světě, kam stále ještě nedolehne jinak všudypřítomný hluk jednadvacátého století, kde je možné se zastavit, rozjímat či jen se dotknout Boží přítomnosti. Ve světě, kde má detail své nezastupitelné místo v koncepci celku a kde se střetává minulost s přítomností. Svatá Hora je pro mnoho lidí především místem setkání s Bohem a Pannou Marií. Setkání s lidmi, kteří v Pannu Marii svatohorskou hluboce věřili, přinesli ji své oběti, pronesli své prosby a modlitby. Setkání se zázraky, které zde byly kdysi zaznamenány. Setkání s filozofy, umělci, architekty a řemeslníky minulých epoch, kteří věnovali svatohorskému poutnímu místu to nejlepší, čeho byli schopni dosáhnout. Nechali zde vzniknout dokonale harmonickému prostředí, které dokáže oslovit každého vnímavého člověka, ať již je jeho přístup k římskokatolické církvi či Bohu jakýkoli“.¹⁰¹



Obrázek 30: Svatá Hora¹⁰²

¹⁰¹ VAIS, František, DOLEŽAL, Daniel. Svatá Hora. Příbram: Knihkupectví-Antikvariát - Galerie Olšanská & Hyšpler, 1999, s.5

¹⁰² <http://mapio.net/pic/p-11080867/> [21.5.2017]

5.8 O ZALOŽENÍ SVATÉ HORY

Jedna z pověstí o založení poutního místa u Příbrami se vztahuje k Valdeku.¹⁰³ Od příbramského kata utekla žena s malým synkem. V hlubokém lese kolem Třemošné, kde se skrývali, ji zabil medvěd. Opuštěného synka našel v lese pán z Valdeka se svojí družinou. Vzal si ho na hrad a vychovával ho společně se svým synem. Později se dospělí mládenci zamilovali do dcery správce hradu. Ta však nalezence neměla v lásce a ten ji zabil. Byl vydán k potrestání příbramskému katovi, který byl otcem. Toho po provedení popravy vlastního syna ranila mrtvice. Šibenice umístěná na vršku poblíž Příbrami byla zrušena a na jejím místě postavena kaplička zasvěcená Panně Marii.¹⁰⁴

První věrohodné písemné zmínky o kapli na Svaté Hoře pocházejí až ze 16. století. Již od první poloviny tohoto století putovali k sošce Panny Marie lidé ze širokého okolí a prosili ji o pomoc. Samotná kaple byla tehdy stavbou se stejně dlouhým i širokým presbytářem, vyzdobenou nástěnnými malbami. Podle tradice se část původní kaple stala součástí dnešní baziliky. U kaple stávala zvonice, zповědnice a poustevna. Nejznámějším poustevníkem byl slepý Jan Procházka z Nymburka. Po ztrátě zraku žil v Praze, kde se mu prý několikrát zdál sen o starci, který jej vybízel k cestě na Svatou Horu. Jan Procházka nakonec výzvu vyslyšel, získal od příbramské obce poustevnu i kapli do správy a pobýval zde v letech 1632-1639. Brzy po příchodu se mu jako horlivému ctiteli Panny Marie měl vrátit zrak, Jeho neuvěřitelnému uzdravení věnovala církev pozornost a prohlásila je za zázračné. Pověst o milostné Panně Marii svatohorské se začala rychle šířit do světa. Z této doby se nám dochovaly i první písemné zprávy o svatohorské studánce se zázračnou vodou. Zásluha o její vznik bývá přičítána poustevníkovi Procházkovi, který ji měl vykopat v roce 1634.¹⁰⁵

¹⁰³ Valdek - je zřícenina raně gotického hradu ze 13. století s mladšími dostavbami, nacházející se v katastrálním území Chaloupky v Brdech,

¹⁰⁴ ROHÁČEK, A. *Tajemné Brdy*. Příbram: Tiskárna Periskop Příbram, 2010, s. 13

¹⁰⁵ VAIS, František, DOLEŽAL, Daniel. *Svatá Hora*. Příbram: Knihkupectví-Antikvariát - Galerie Olšanská & Hyšpler, 1999, s 7



Obrázek 31: Panna Marie Svatohorská¹⁰⁶

¹⁰⁶ <http://www.radio.cz/cz/rubrika/cestujeme/panna-marie-svatohorska-ma-skrin-plnou-saticek> [22.5.2017]

6 DIDAKTICKÁ ČÁST

6.1 CESTA DO DOBŘÍŠE – PRACOVNÍ LIST

Cílem této činnosti je zopakování a upevnění základních informací o Dobříši, které se žáci dozvěděli v předchozích hodinách. Metoda žákovy práce spočívá ve vyplnění pracovního listu. Za každý splněný úkol získají žáci jedno písmenko ze slova Dobříš, které v závěru poskládají do „ukazatele“, který představuje začátek obce.

Dílčí cíle dané aktivity

- Vyznačit na mapě ČR město Dobříš
- Správně přiřadit velikost města a počet obyvatel
- Najít správný znak města
- Vybarvit znak Dobříše
- Zaznamenat důležité památky do plánu města
- Doplnit neúplný text

MZP vztahy

- Člověk a jeho svět

Klíčové kompetence

- **Kompetence sociální a personální** – uvědomuje si důležitost spolupráce, sebepoznávání, význam dílčích činností pro kvalitu společné práce.
- **Kompetence k řešení problémů** – rozvíjí kritické myšlení, vytváří myšlenková schémata, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí.
- **Kompetence komunikativní** - využívá informačních a komunikačních prostředků, zapojuje se do diskuze, naslouchá druhým a adekvátně reaguje.
- **Kompetence k učení** - pozoruje, diskutuje, vyhledává a třídí informace potřebné pro praktický život.

Organizační forma

- Skupinová práce

Časová náročnost

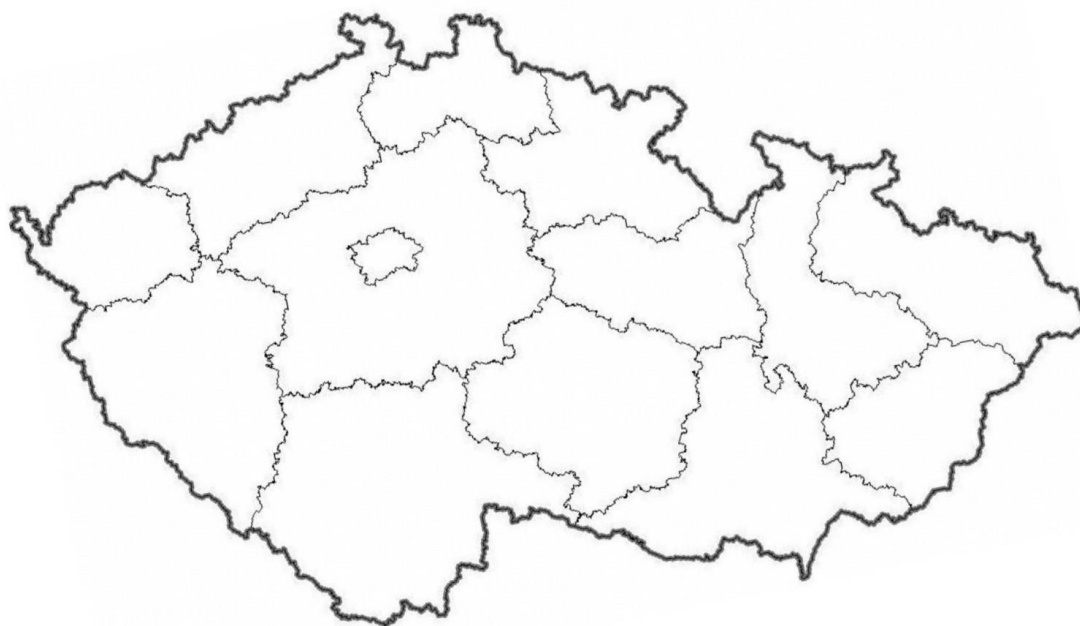
- 1. vyučovací jednotka

Pomůcky

- pracovní list
- nástěnná nebo příruční mapa ČR
- psací potřeby
- pastelky
- nůžky
- lepidlo

CESTA DO DOBŘÍŠE

Úkol č. 1 - Vyznačte na slepé mapě ČR město Dobříš.

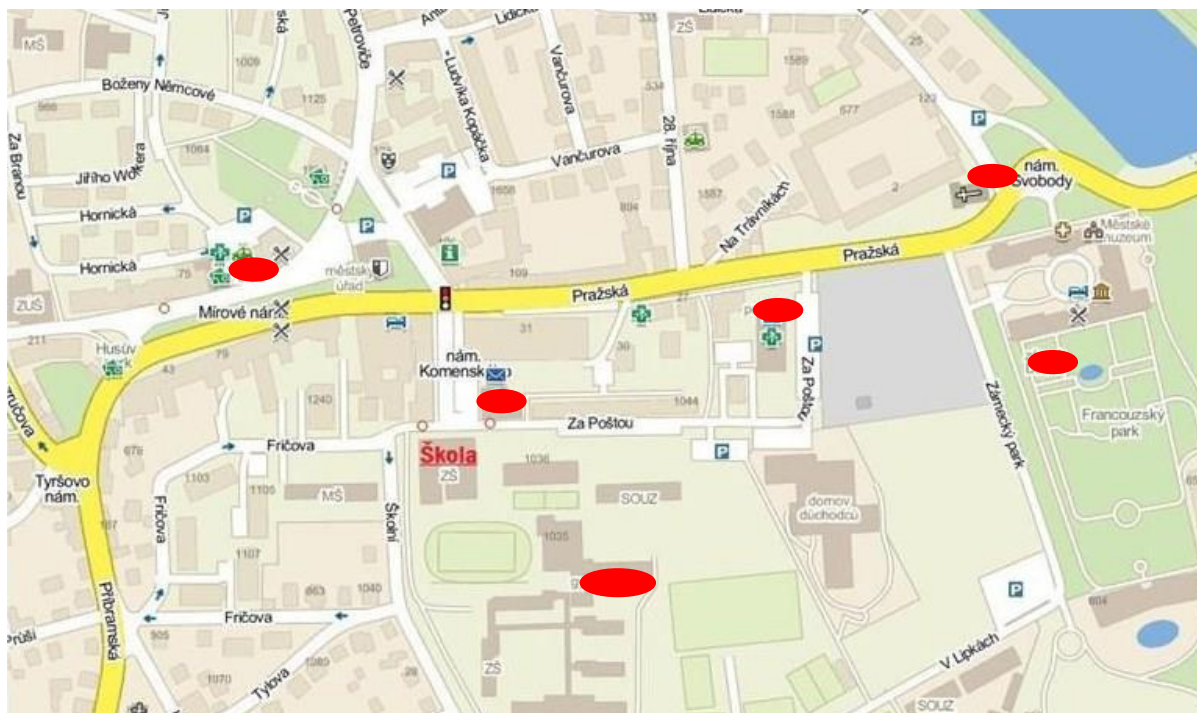


Úkol č. 2 - Zakroužkujte správný počet obyvatel k městu Dobříš.

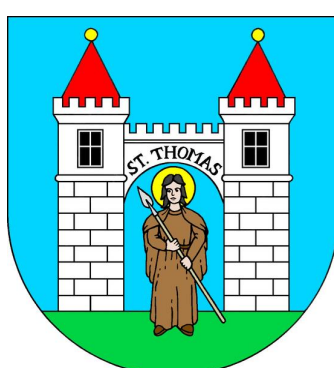
- a) 20.000 obyvatel b) 9.000 obyvatel c) 5.000 obyvatel

Úkol č. 3 - Očíslujte do plánu důležitá místa ve městě.

- 1) pošta
- 2) zámek
- 3) gymnázium
- 4) poliklinika
- 5) radnice
- 6) kostel Nejsvětější trojice



Úkol č. 4 - Podtrhněte správný znak města.

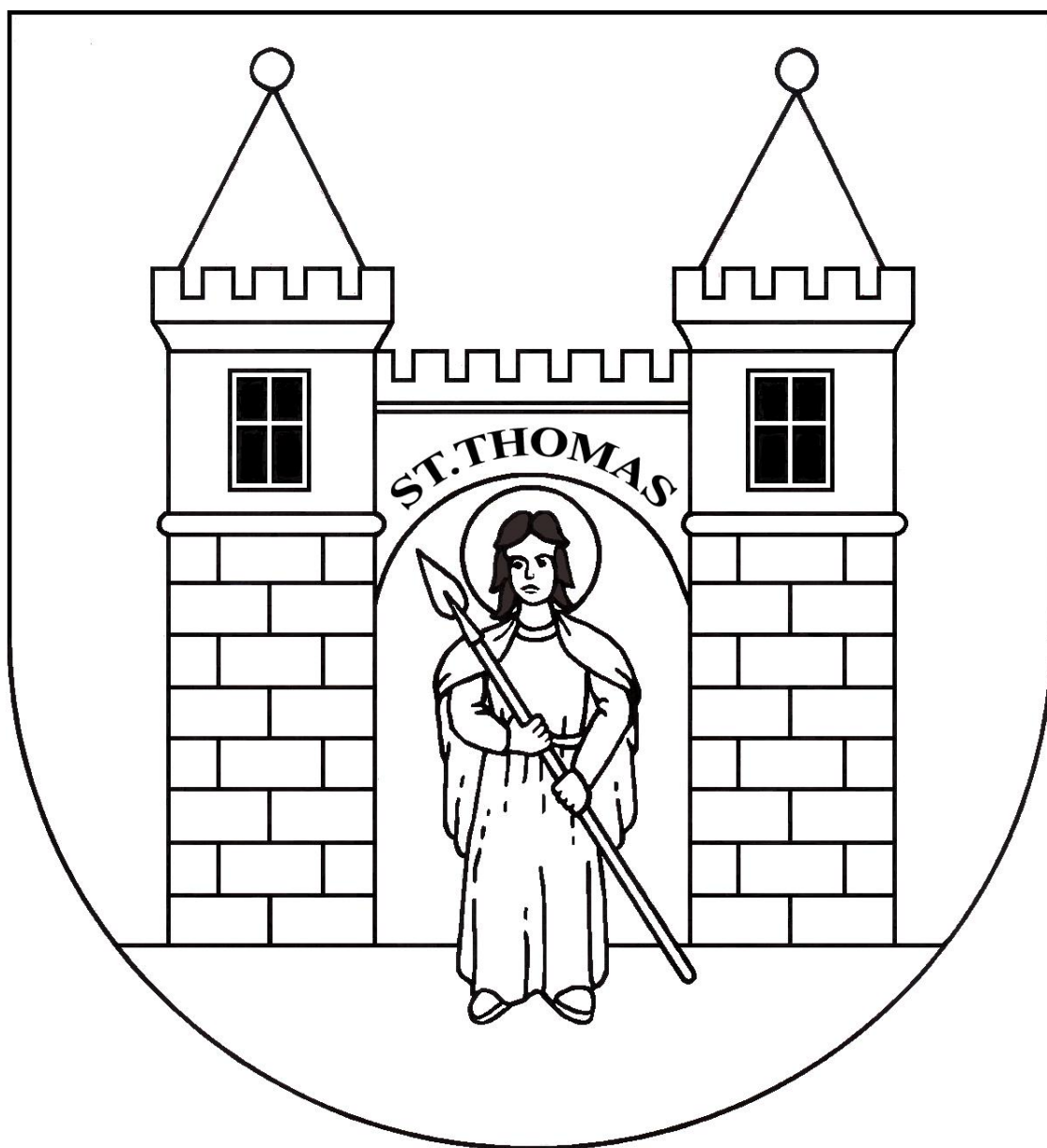


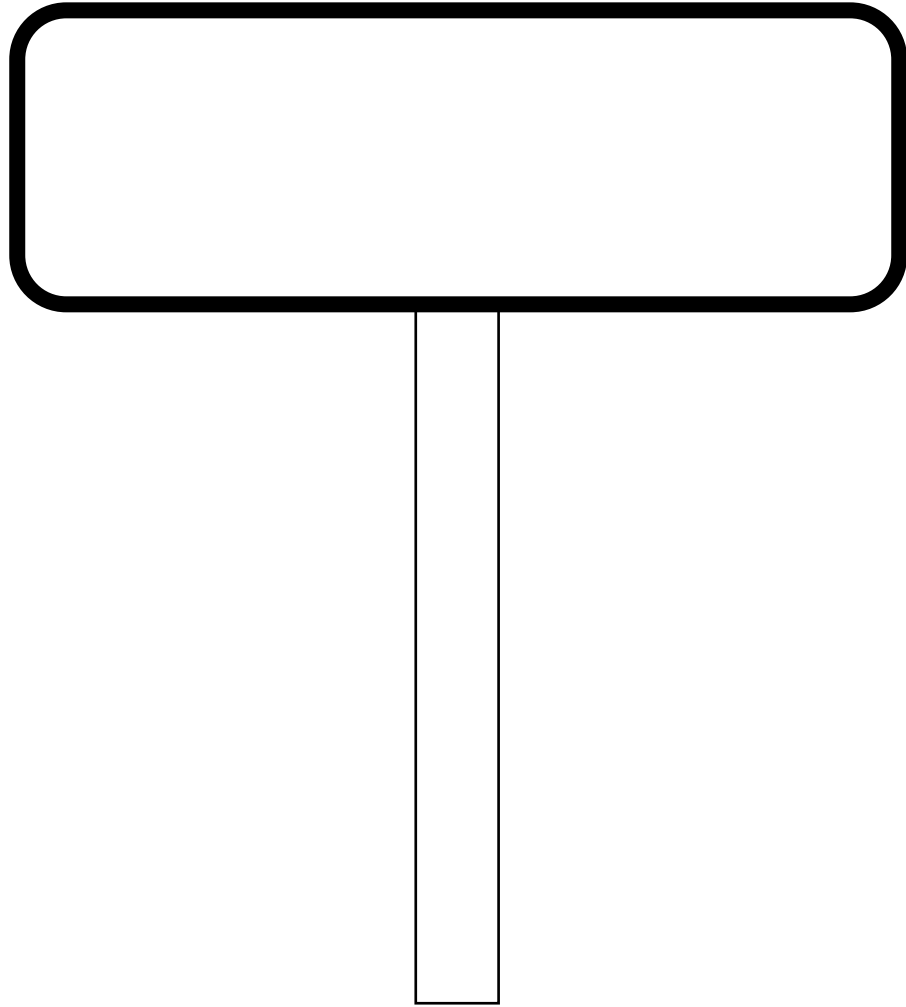
Úkol č. 5 – Doplně neúplný text

1. Dobříš leží vev kraji v okrese
2. Město leží v povodí řeky
3. Lovecký hrádek „Vargač„ byl postaven Janem.....
4. Skrz Dobříš procházela důležitá obchodní cesta tzv.....
.....z Prahy do Bavor.
5. Nejvýznamnější stavbou jezámek
s přílehlým Francouzským a anglickým parkem.
6. Napiš 3 místa, ze kterých máme nálezy z pravěku a
raného středověku.....



Úkol č. 6 – Vybarvi správně znak Dobříše





D	O	B	Ř	Í	Š
----------	----------	----------	----------	----------	----------

6.2 PUZZLE

Žáci dostanou fotografie – zámek Dobříš, Svatou Horu, kostel Nejsvětější trojice ve formě rozstříhaných a pomíchaných dílků, které ve dvojicích musí složit.

Dílčí cíle dané aktivity

- Správně složit stavby z dílků – puzzle

MZP vztahy

- Pracovní činnost

Klíčové kompetence

- **Kompetence sociální a personální** - uvědomuje si důležitost spolupráce, sebepoznávání, pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- **Kompetence k řešení problémů** - rozvíjí kritické myšlení, vytváří myšlenková schémata, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí.
- **Kompetence komunikativní** - využívá informačních a komunikačních prostředků, zapojuje do diskuze, naslouchání druhým a adekvátně reaguje, rozumí různým obrazovým materiálům, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků a přemýšlí o nich.
- **Kompetence pracovní** – používá účinně a bezpečně materiály, nástroje a vybavení, plní vymezená pravidla, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky

Organizační forma

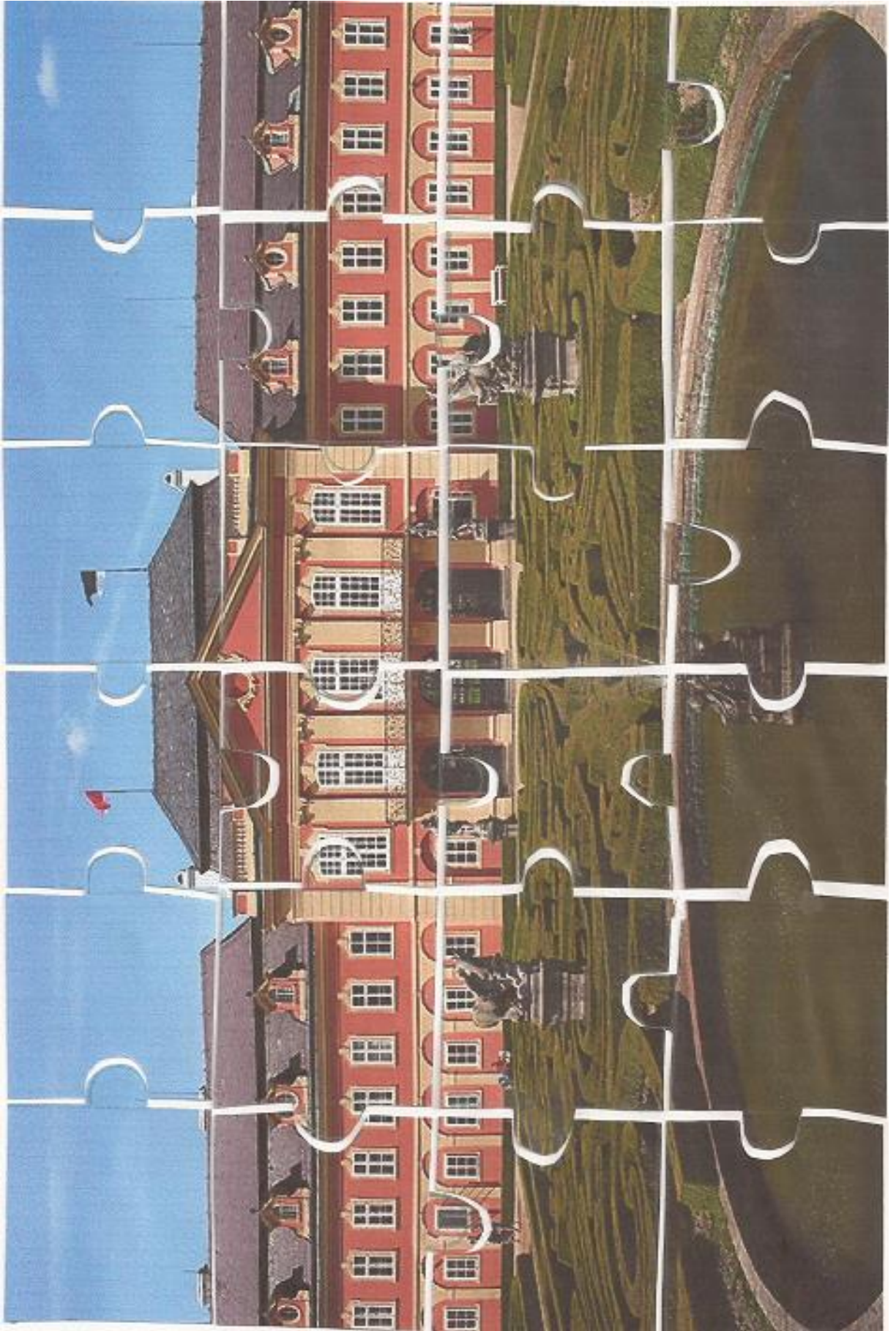
- práce ve dvojicích

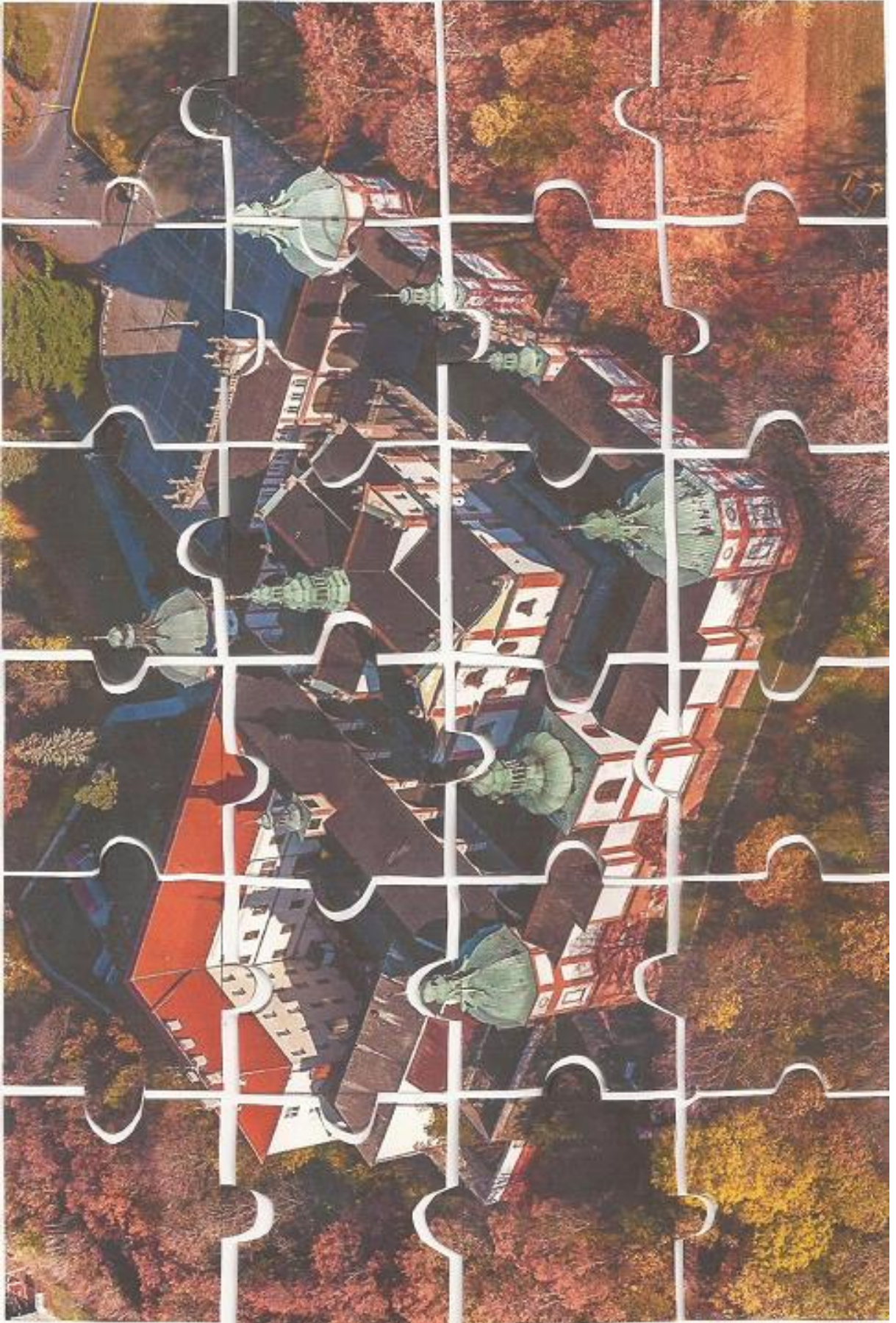
Časová náročnost

- 1. vyučovací jednotka

Pomůcky

- puzzle







6.3 EXKURZE DO SVĚTA RUKAVIC

Cílem této aktivity je exkurze ve firmě NAPA a vytvoření si představy o výrobě rukavičkářských výrobků a uvědomění si důležitosti dodávání rukavic jak na tuzemský trh, tak do zahraničí.

Dílčí cíle dané aktivity

- soustředit se pozorně na výklad průvodce

MZP vztahy

- Český jazyk

Klíčové kompetence

- **kompetence k učení** - pozoruje, diskutuje, vyhledává a třídí informace potřebné pro praktický život
- **kompetence k řešení problémů** – rozvíjí kritické myšlení, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí, vytváří myšlenková schémata
- **kompetence komunikativní** – využívá informačních a komunikačních prostředků, naslouchá druhým a adekvátně reaguje, zapojuje se do diskuze
- **kompetence sociální a personální** - chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj, přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá.
- **kompetence občanské** - zná z vlastní zkušenosti kulturní hodnoty ve svém okolí, chápe příčiny a následky jejich poškozování, rozumí jedinečnosti svého regionu a jeho potřebám, orientuje se ve vývoji člověka a zvládá se poučit z problémů od minulosti až po současnost a v tomto kontextu pak uvažovat o budoucnosti, chápe hodnotu života ve všech jeho formách a respektuje hodnoty, které nám zanechala naše historie, rozhoduje zodpovědně, respektuje přesvědčení druhých

- **kompetence pracovní:** - získává základní orientace ve vztahu k volbě povolání, rozvíjí systematičnost a vytrvalost při vypracování zadaných úkolů.

Časová náročnost

- 3. vyučovací jednotky

Pomůcky

- psací potřeby
- poznámkový blok
- pracovní list

Průběh exkurze

- **Doprava** - pěší chůze od školy cca 10 minut.

Frontální aktivita

- úvodní seznámení s firmou NAPA a s jejím ředitelem Ing. Josefem Šefránkem.
- seznámení se s bezpečností na různých pracovištích
- prohlídka jednotlivých částí pracovišť – povídání o technologickém postupu při obrábění kůže a výrobě rukavic
- diskuse s panem Ing. Šefránkem, panem Janem Kloudou a šičkami.

Téma exkurze

- první zmínky o výrobě rukavic
- největší odběratelé českých rukavic v minulosti a dnes
- na čem byla založena výroba rukavic v Čechách a její další vývoj
- vlastnosti kůže – usně
- typy rukavic
- typy rukavičkářských strojů

- používané materiály při výrobě rukavic
- výroba rukavic od A – Z

Závěr exkurze

- poděkování všem zaměstnancům
- návrat do školy

Nápady na činnosti do hodin

- zhotovení si katalogu na nabídky rukavic
- nástěnka

Řízený rozhovor se žáky

- zdálo se Vám obrábění kůže náročné a proč?
- dokážete říci rozdíl mezi prací duševní a fyzickou?
- jaké typy rukavic se Ti nejvíce líbily?
- čím bys chtěl/a být a proč?

ABY RUCE NESTUDILY

1. *Jak se jmenuje firma, která představuje největšího výrobce kožených rukavic v České republice?*

.....

2. *Kdo přivedl výrobu rukavic do Dobříše?*

.....

3. *Kde najdeme rukavice, které odborníci odhadlí, že jsou více jak 2000 let staré?*

.....

4. *Na čem byla založena tradice výroby rukavic v Čechách?*

.....

5. *Kolik velikostí rukavic se dodnes uplatňuje?.....*



6. *Jaká je nejkvalitnější část kůže?.....*

7. *Jak se nazývá odborně hotová, obarvená kůže? Zakroužkuj správnou odpověď?*

a) *luseň*

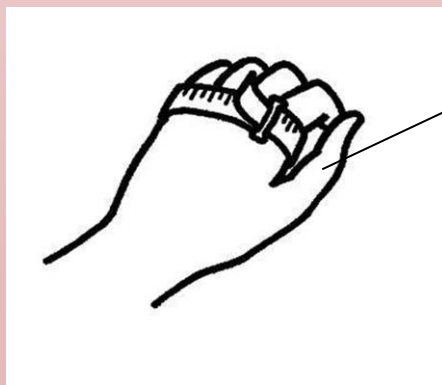
b) *useň*

c) *buseň*

8. *Napiš alespoň 3 výrobky z kůže?*

.....

9. *Velikost rukavic je důležitá, ruce vypadají pěkně jen v dobře padnoucích rukavicích. Pamatuješ si, jaké tradiční označování velikostí NAPA používá?*



francouzské

.....

6.4 Kolik let uplynulo od.....

Dílčí cíle dané aktivity

- Správně pojmenovat historické budovy města, spočítat kolik let uplynulo od jejich vzniku a vyřešit slovní úlohy.

MZP vztahy

- Matematika

Klíčové kompetence

- **Kompetence sociální a personální** - uvědomuje si důležitosti spolupráce, sebepoznávání, pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- **Kompetence k řešení problémů** - propojuje matematické operace s reálnou situací a využívá matematických poznatků v praktické činnosti, experimentuje a porovnává výsledky svých výpočtů, uplatňuje a rozvíjí princip kontroly a sebekontroly
- **Kompetence komunikativní** - využívá informačních a komunikačních prostředků, zapojuje do diskuze, ve skupině se srozumitelně domlouvá s ostatními a vyjadřuje se pomocí matematického jazyka
- **Kompetence k učení** – upevňuje si znalosti, porovnává, osvojuje si matematický postup při počítání
- **Organizační forma**
- Skupinová práce

Časová náročnost

- 1. vyučovací jednotka

Pomůcky

- pracovní list

KOLIK LET UPLYNULO OD.....

PRACOVNÍ LIST Č. 1

I. Napiš názvy budov na obrázcích.



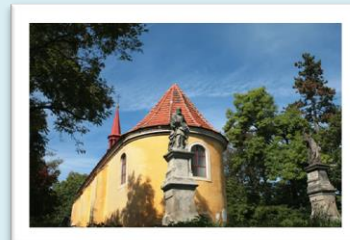
1.....

1676



2.....

1797



3.....

1589



4.....

1650



5.....

1713



6.....

1340



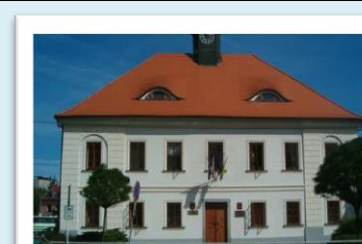
7.....

1899



8.....

1955



9.....

1821

1. Vypočítej, kolik let uplynulo do dnešní doby od vzniku historických památek.

2017	2017	2017
- 1676	- 1797	- 1589

2017	2017	2017
- 1650	- 1713	- 1340

2017	2017	2017
- 1899	- 1955	- 1821

2. Napiš několik řešení čísel, aby platilo:

$1821 < r < 1899$ -

.....

$1676 > s > 1650$ -

.....

3. Socha sv. Jana Nepomuckého stojí od roku 1856 v parčíku naproti vchodu do zámku. O kolik let je tato socha mladší, než socha sv. Šebestiána, která byla v roce 1713 postavena na paměť morové nákazy?

.....
.....
.....
.....

6.5 Vláda Lucemburků

Cílem této aktivity je zopakování a upevnění si základních informací o vládě Lucemburků, které si žáci zopakují při vyplnění pracovního listu a křížovky.

Dílčí cíle dané aktivity

- Správně doplnit neúplný text na téma – Lucemburkové
- Vyluštit tajenku

MZP vztahy

- Vlastivěda

Klíčové kompetence

- **Kompetence sociální a personální** – uvědomuje si důležitosti spolupráce, sebepoznávání, význam dílčích činností pro kvalitu společné práce. Učí se kooperaci, respektuje cizí názor, čerpá z poznatků skupiny. Má pozitivní myšlení s ohledem na vlastní osobu, čímž pozdvihuje sebedůvěru i svůj vlastní rozvoj.
- **Kompetence k řešení problémů** – přemýšlí o příčinách, hledá způsoby řešení. K tomu dokáže vyhledávat potřebné informace. Problém se snaží vždy vyřešit hledáním logických pojmů. Ověří si správnost řešení.

Kompetence komunikativní - rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků.

- **Kompetence k učení** - pozoruje, diskutuje, vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě

Organizační forma

- Skupinová práce

Časová náročnost

- 1. vyučovací jednotka

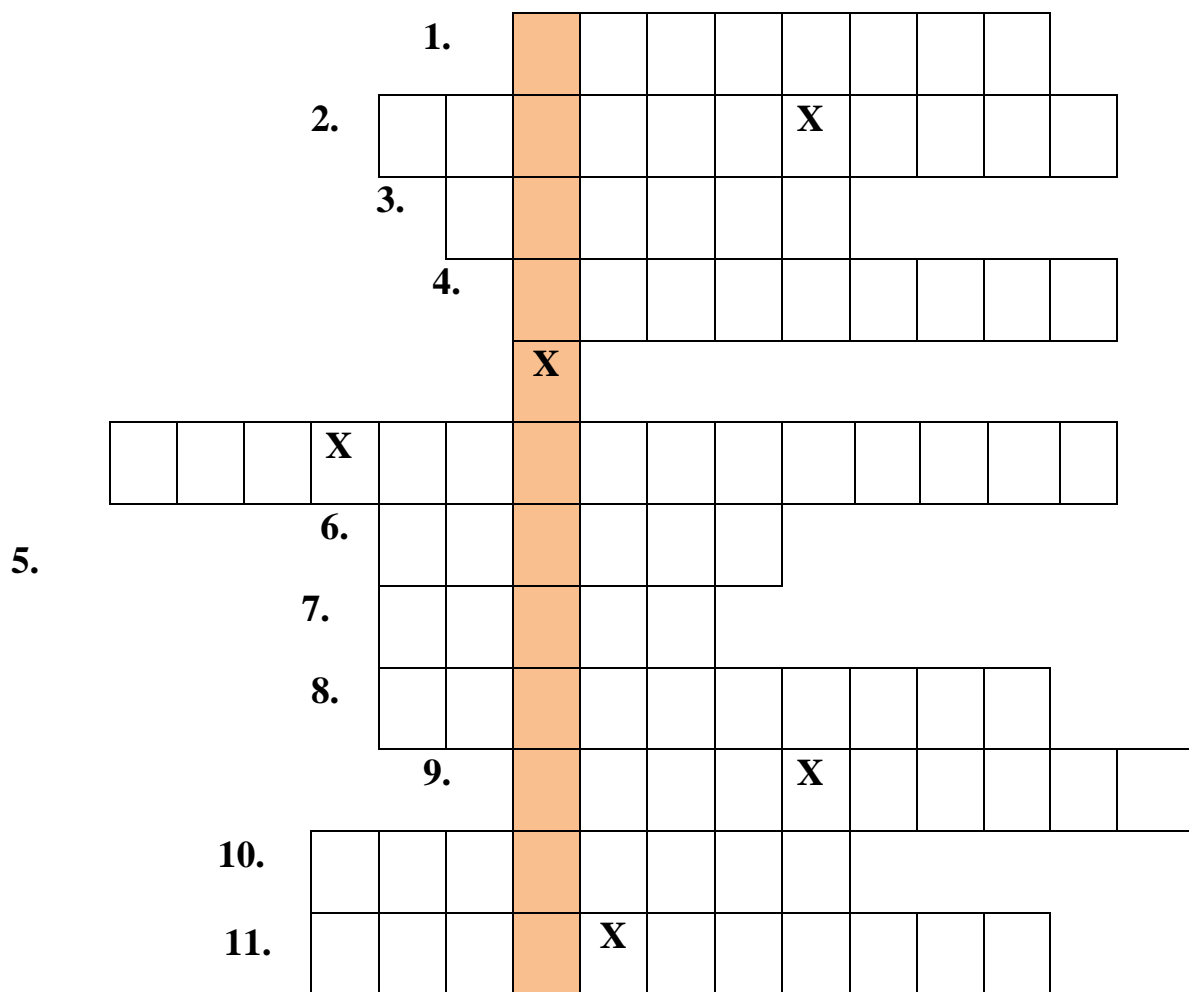
Pomůcky

- pracovní listy

VLÁDÁ LUCEMBURKŮ - PRACOVNÍ LIST

Poslední Přemyslovec zemřel a šlechta se nemohla dohodnout na dalším panovníkovi. Roku 1310 se stává českým králem _____, který si bere za ženu sestru Václava III. _____. Jan _____ umírá v bitvě u _____ ve Francii v roce 1346. Po jeho smrti nastupuje na český trůn jeho syn _____. Za jeho vlády dochází k rozkvětu Prahy, ta patřila v té době k největším městům Evropy. Založil novou část Prahy _____pražské. Na místo dřevěného Juditina mostu nechal vystavět kamenný, kterému se dnes říká _____. Nechal postavit gotickou katedrálu _____. Karel IV. nechal zhotovit _____ klenoty. Královská _____ je nazývána podle patrona české země sv. Václava jako koruna svatováclavská. Hrad _____, který nechal vybudovat, sloužil jako místo k odpočinku krále a jako místo uložení korunovačních klenotů a státních písemností. V Praze roku 1348 založil první _____ ve střední Evropě - dnešní _____ univerzitu. Měl ___ manželky. Je nazýván _____.

LUCEMBURKOVÉ – KŘÍŽOVKA



1. Název hradu vybudovaný Karlem IV. 6. Matka Karla IV.
 2. Most přes Vltavu z období Karla IV. 7. Část korunovačních klenotů
 3. Jméno první syna Karla IV. 8. Karel IV. založil v Praze Karlovu
 4. Karel IV. byl po otci 9. Část Prahy vybudovaná za Karla IV.
 5. Jméno otce Karla IV. 10. Karel byl znamenitý politik, ale i
 11. Za své zásluhy bývá nazýván

				X							
--	--	--	--	----------	--	--	--	--	--	--	--

Tajenka: Janu Lucemburskému se říkalo

ZÁVĚR

Dobříš je město, které má velmi bohatou minulost. Jeho písemně doložená historie sahá do roku 1252, ale nález sekerky a kamenného klína, bronzových nožů, šípů a zbytků starých hradišť v jeho okolí svědčí o tom, že území bylo osídleno již v době neolitu – mladší době kamenné. Bohatá historie, dostatek přístupných písemných i hmotných pramenů a také výrazná specifika této lokality vytvářejí vynikající podmínky pro využití místních regionálních dějin k edukačním účelům. Právě předmět vlastivěda na I. stupni ZŠ je k tomu skvělou příležitostí.

Ve středověku došlo k velkému rozkvětu města a přispělo k němu hlavně to, že Dobříš byla jedním z měst, kterými procházela významná obchodní cesta – Zlatá stezka. Její honosný název a převážně také význam je pravděpodobně odvozen od důležitosti obchodního propojení Prahy s ostatními oblastmi, odkud se dovážela sůl – což v té době bylo značně výnosné zboží. Pravděpodobně rovněž poloha uprostřed hlubokých lesů plných lovné zvěře okouzly tehdejší šlechtu k hojným vyjížděnkám a lovům v jejím okolí. Lovecký hrádek Vargač, který zde vybudoval Jan Lucemburský je opředen mnohými tajnostmi a existuje o něm velké množství místních pověstí. Karel IV., potomek Jana Lucemburského a později i Václav IV. jezdili na lovy do dobříšských lesů. Čas od času sem zajížděli na lov do dobříšských lesů i Janovi nástupci Karel IV. a Václav IV., který povýšil Dobříš na městečko.

Pruský hrabě Bruno z Mansfeldu koupil Dobříš roku 1630 a od této doby je historie města neodmyslitelně spjatá se šlechtickým rodem Mansfeldů, později Colloredo-Mansfeldů. Bitva na Bílé Hoře a následná třicetiletá válka, kdy byla Dobříš několikrát vyplněna a vypálena žoldáckými vojsky zabrzdila na nějaký čas středověký rozkvět. Dobříš se ale z utržených ran postupně vzpamatovala. Počátkem 18. století začal rod Mansfeldů s budováním honosného zámku ve stylu pozdního baroka s rozlehlým parkem. Sídlo Colloredo-Mansfeldů ale také pamatuje i nechvalně proslulé historické období. Nejprve si ho za své sídlo vybral zastupující říšský protektor v období druhé světové války a po jejím skončení se po konfiskaci dostává do užívání Syndikátu spisovatelů s názvem - Domov spisovatelů. V této době bylo možné na Dobříši potkat spoustu známých spisovatelů a umělců. V 90. letech zde trávil poslední měsíce svého života meziválečná herečka s kontroverzním životem Adina Mandlová. V současné době je zámek po ukončení vleklého restitučního řízení opět v rukou majitele

Dipl. Ing. Jerome Colloreda-Mannsfelda a nabízí veřejnosti zámeckou expozici, možnost ubytování a konání společenských akcí, např. svateb a rodinných oslav.

Obyvatelé Dobříše se dříve většinou živilí běžnými řemesly. Díky podnikavosti Žida Šalamouna Abelese byla v roce 1865 zahájena faktorská výroba rukavic, která představoval nejvýznamnější obor místního průmyslu. Ve dvacátém století byly postaveny Rukavičkářské závody Dobříš a město dosáhlo velkého rozmachu - rukavičkářské řemeslo přineslo obživu pro lidi z Dobříše a širokého okolí. Z této továrny byly v dobách největší slávy úspěšně vyváženy rukavice do celého světa.

K didaktické části:

Cílem mé práce bylo nabídnout ucelený obraz o historii města Dobříše až po současnost s ohledem na kulturní a společenské dění. Snažila jsem se, aby předkládaná práce byla přínosem pro regionální historii a mohla být využitelná pro pedagogické účely v místních základních školách.

Při vypracovávání didaktických aplikací do hodin jsem dospěla k závěru, že didaktická činnost by se měla stát běžnou a nezbytnou součástí vzdělávacího procesu. Získávání nových vědomostí a procvičování daného učiva prostřednictvím her, exkurzí, vycházek je pro žáky přirozená a zábavná činnost. Velice podstatnou fází výuky je motivace, která by neměla chybět v žádné hodině, protože podněcuje zájem žáků o probírané učivo. Didaktické aplikace se osvědčily i jako výchovný efekt, kdy se žáci při plnění úkolů navzájem respektovali, ve skupinách pomáhali ti chytřejší slabším žákům - uvědomovali si důležitost spolupráce a oceňovali zkušenost druhých.

Vím, že existuje spousta odborné literatury pro výuku regionálních dějin na Dobříšsku, ale v žádné nenajdeme vytvořené a nabídnuté didaktické aplikace pro edukační účely. Ráda bych, aby má práce s mými konkrétními aktivitami vyplnila toto prázdné místo.

Dále bych si moc přála, aby mým kolegům usnadnila práci při začleňování dějin do výuky, kdy mohou jednotlivé aplikace použít bez úprav nebo si je modifikovat dle vlastní potřeby.

SUMMARY

This diploma work is aimed to the local history of the town Dobříš with its interesting sights in the near surrounding. Theoretical part is divided into few chapters which include the history from the odlest settlements until nowadays. To Dobříš there also belong some very important people who were either born there or related to here. Moreover there are also some dominant places in the town which definitively constituted the local history.

Practical part is very impotant for wide range of didactic activites aimed to getting known the local history through the specific lessons. The activities are compiled from particular methodical worksheets which should help the pupils to discover their places of residence and also should arouse their positive relationships towards the local cultural and historic sights in the town and near surrounding.

The main aim of my diploma work is to motivate teachers to use local specialized institutions, for example the archival museum or the depository in Dobříš, within their educational work. Thanks to my experiences, I know, how important is connection between historic part of national history and geography with region. Finally the lessons are for pupils more interesting, understandable, concrete and definitively easier to learn.

SEZNAM LITERATURY

1. BÍLÝ, O., KORENÝ, R., RASL, Z., MAJZELOVÁ, D., TYSLOVÁ, I., VÁŇOVÁ, ZMEŠKALOVÁ, J. *Naučná stezka Karla Čapka*
2. ČÁKA, J.: *Toulání po Brdech*. Nakladatelství Mladá fronta, 2011
ISBN: 978-80-204-2360-3
3. ČÁKA, J.: *Podbrdskem od městečka k městu*. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1993. ISBN: 80-7057-000-8
4. DVOŘÁČEK, P.: *100 hradů a zámků*. Praha, Nakladatelství Petr Dvořáček, 2001.
ISBN 80-7309-071-6
5. HARDA, J.: *Obrazy ze starších českých dějin*. Všeň: Nakladatelství Alter, 2014.
ISBN: 978-80-7245-228-6
6. HEIKE, K.: *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha. SZN, 1984. ISBN:
04/04,0-036-84
7. KADLEC, P.: *Dobříšské přízraky*. Dobříš : Tkprint, 2013. ISBN: 978-80-260-
5692-8
8. KADLEC, P. *Dvacet dnů na dvaceti kilometrech*. Tkprint, 2008.
ISBN: 978-80-254-7645-1
9. KADLEC, Petr. *Hrad Vargač - Stráž na zlaté stezce (1340-1720) : Okrašlovací
spolek města Dobříše 2008*. ISBN 9788025476291
10. KADLEC, Petr. *Královský Komorní hrad Dobříš*, Tisk TK Print Dobříš, 2014.
ISBN: 978-80-260-7634-6
11. KOŠTÁL, Vlastimil, KOŠTÁLOVÁ, Renata. *Příbramsko*. Brno: Nakladatelství
Barrister & Principal, 2013. ISBN: 978-80-7485-009-7
12. *Kronika druhé světové války*. Praha: Fortuna Print, 2000. ISBN: 80-86144-61-5
13. LANGEROVÁ, B.: *Středočeský kraj*. Praha. ACR Alfa s.r.o., 2005.
ISBN 80-86408-13-2
14. OLIČ, Miroslav. *Dobříš město na Zlaté stezce*. Dobříš: Vydavatelství a
nakladatelství MAROLI, 1998, ISBN 80-902513-2-3
15. PRŮŠA, Oldřich. *Historický kalendář města Dobříše 921-1986*. Dobříš: Městský
úřad Dobříš, 2002. ISBN: 978-80-254-3621-9
16. ROHÁČEK, A. *Tajemné Brdy*. Příbram: Tiskárna Periskop Příbram, 2010.
ISBN: 978-80-86844-63-3

17. RYS, A. *Vzpomínky na Dobříš*. Dobříš: Tiskárna Dvořák, 2014. ISBN:978-80-260-7438-0
18. VAIS, František, DOLEŽAL, Daniel. *Svatá Hora*. Příbram: Knihkupectví-Antikvariát - Galerie Olšanská & Hyšpler, 1999. ISBN: 80-902362-2-7
19. *Zámek Dobříš*. Praha: Regulus, 2000. ISBN:80-86279-15-4

INTERNETOVÉ ZDROJE:

1. **Podzol či podzoly** [cit.2016-1-3]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Podzol>
2. **Praotec Čech** [cit. 2017-1-4]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Praotec_Čech
3. **Václav I.** [cit. 2017-1-4].Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_I.
4. **Trhové vsi** [cit. 2017-1-6].Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Villa_forensis
5. **Zlatá stezka** [cit.2017-1-8]. Dostupné z: <http://www.vimperk.cz/files/2607-zlata-stezka.pdf>
6. **Zlatá stezka** [cit.2017-1-28]. Dostupné z: <http://www.sumavainfo.cz/Zlata-stezka>
7. **Kapitula** [cit.2017-1-28]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Vyšehrad>
8. **Zlatá stezka** [cit.2017-1-28]. Dostupné z: <http://www.sumavainfo.cz/Zlata-stezka>
9. **Informace o městě Dobříš** [cit.2017-1-28]. Dostupné z:<http://www.mestodobris.cz/informace-o-meste/ds-25124>
10. **Znak města** [cit.2017-1-29]. Dostupné z:<https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Dobris-znak.png>
11. **Prapor města** [cit.2017-2-2]. Dostupné z: <http://ic.mestodobris.cz/prapor-mesta/ds-25184/archiv=0>
12. **Logo města** [cit.2017-2-8] <http://www.mestodobris.cz/logo-mesta/ds-25583/archiv=0>
13. **Knovízská kultura doby bronzové ve středních Čechách** [cit.2017-2-14]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Knovízská_kultura
14. **Oppida** [cit.2017-2-18] Dostupné z:- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Oppidum>
15. **Bylanská kultura** [cit.2017-2-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bylanská_kultura
16. **Prospektor** [cit.2017-2-20]. Dostupné z: <http://slovník.cizichslov.abz.cz/web.php/slovo/prospektor>
17. **Jindřich Koloman z Křikavy** [cit.2017-2-27]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Křikava>
18. **Jan Hvězda z Vícemilic** [cit.2017-2-27]. Dostupné z: <http://husitstvi.cz/rejstriky/rejstrik-osob/jan-hvezda-z-vicemilic-zvany-bzdinka/>

19. **Maxmilián Bavorský** [cit.2017-2-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Maxmilián_I._Bavorský
20. **Banér Johan Gustafsson** [cit.2017-3-19]. Dostupné z: <https://leporelo.info/baner-johan-gustafsson>
21. **Leopold I.** [cit.2017-3-23]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Leopold_I.
22. **Kurt Max Franz Daluege** [cit.2017-3-26]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kurt_Daluege
23. **Stanné právo** [cit.2017-3-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Stanné_právo
24. **Heydrichiáda** [cit.2017-3-27]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Heydrichiáda>
25. **Václav II.** [cit. 2017-4-4]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_II.
26. **Karel IV.** [cit. 2017-3-23]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_IV.
27. **Rejstřík hradů a tvrzí** [cit. 2017-4-7]. Dostupné z: <http://www.mistopis.eu/mistopiscr/rejstriky/hrady.htm>
28. **Rudolf I.** [cit. 2017-4-7]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Rudolf_I._Habsburský
29. **Giovanni Niccolò Servandoni** [cit.2017-4-10]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Giovanni_Niccolò_Servandoni
30. **Julius Robert de Cotte** [cit. 2017-4-10]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Jules-Robert_de_Cotte
31. **Ludvík XV.** [cit. 2017-4-10]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ludvík_XV.
32. **Ignác František Platzer** [cit. 2017-4-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ignác_František_Platzer
33. **Zámecký areál Dobříš** [cit. 2017-4-20]. Dostupné z: <http://hs-os-dobris.webgarden.cz/rubriky/navstivene-akce/zamecky-areal-dobris/francouzska-zahrada>
34. **Čertův most** [cit. 2017-4-24]. Dostupné z: <http://www.atlasceska.cz/stredocesky-kraj/certuv-most-dobris/>

35. **Svatý Juda Tadeáš** [cit. 2017-4-28]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Juda_Tadeáš
36. **Svatý Leonard** [cit. 2017-4-28]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Svatý_Linhart
37. **Kostel Povýšení svatého kříže** [cit. 2017-4-29]. Dostupné z: <http://www.rezidencevparku.cz/dobris-a-okoli/>
38. **Masarykovo sanatorium Dobříš** [cit. 2017-5-12]. Dostupné z: <http://www.medi-help.cz/>
39. **Karel Čapek** [cit. 2017-5-12]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Čapek
40. **Slavomír Lener** [cit. 2017-5-12]. Dostupné z: <http://zivotopis.osobnosti.cz/slavomir>
41. **Slavomír Lener** [cit. 2017-5-12]. Dostupné z: <http://lener.php>
<https://www.obrazky.cz>
42. **Jan Drda** [cit. 2017-5-13]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/jan-drda-265>
43. **Jan Drda** [cit. 2017-5-13]. Dostupné z: <http://www.kjd.pb.cz/o-nas/kdo-to-byl-jan-drda>
44. **Války o rakouské dědictví** [cit. 2017-5-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Války_o_rakouské_dědictví
45. **Louka-francouzská** (c) www.pkc-stezka.cz 2013 .[cit. 2017-5-13]. Dostupné z: <http://stezka.capek-karel-pamatnik.cz/okruhy/okruh-2/louka-francouzska.html>
46. **J. E. B. Šefl, L. Malý, J. Loukota, V. Hataj-Úslavský, A. Synek** [cit. 2017-5-18]. Dostupné z: <http://stezka.capek-karel-pamatnik.cz/okruhy/okruh-1/u-peti-lip.html>
47. **Jana Pechanová** [cit. 2017-5-13]. Dostupné z: <http://wiki.idnes.cz/jana-pechanova-0p2-/sportovci.aspx?klic=411073>
48. **Památník Karla Čapka ve Staré Huti** [cit. 2017-5-20]. Dostupné z: <http://www.stezky.info/fotogalerie/fotky-naucne-stezky-karla-capka.htm>
49. **Pracovní listy k Naučné stezce Karla Čapka** [cit. 2017-5-13]. Dostupné z: http://stezka.capek-karel-pamatnik.cz/assets/files/pdf/pracovni_list.pdf
50. **Svatá Hora** © Mapio.net. [cit. 2017-5-21]. Dostupné z: <http://mapio.net/pic/p-11080867/>

51. **Panna Marie Svatohorská** © 1996–2017 Český rozhlas. [cit. 2017-5-22]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/cestujeme/panna-marie-svatohorska-ma-skrin-plnou-saticek>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Kopie darovací listiny Jindřicha II. o mýtných poplatcích	8
Obrázek 2: Zlatá stezka - soustava středověkých obchodních cest mezi Pasovem a jihem Čech	10
Obrázek 3: Městský znak	11
Obrázek 4: Prapor města.....	12
Obrázek 5: Logo města.....	12
Obrázek 6: Kamenné koule nalezené v roce 1966 při hloubení šachty pro novou kanalizaci mezi hřbitovem a Vargačem	16
Obrázek 7: Současné město Dobříš	23
Obrázek 8: Hrad Vargač	25
Obrázek 9: Kabát zámeckého lokaje	27
Obrázek 10: Oděv zámeckého služebníka.....	27
Obrázek 11: Trojfoto - Héliova fontána se sousoším Heliových koní ve francouzské zámecké zahradě	28
Obrázek 12: Čertův most - Anglický park.....	29
Obrázek 13: Kostel Nejsvětější Trojice.....	30
Obrázek 14: Kostel Povýšení svatého kříže	31
Obrázek 15: Masarykovo sanatorium Dobříš.....	33
Obrázek 16: František Rudolf Frič	34
Obrázek 17: Kníže Jeroným Colloredo-Mansfeld.....	35
Obrázek 18: Karel Čapek	36
Obrázek 19: Ludvík Kopáček.....	37
Obrázek 20: Slavomír Lener	38
Obrázek 21: Jan Drda	39
Obrázek 22: Kaple ve Staré Huti (foto autorka 2017).....	40
Obrázek 23: Pohled na louku od severu (foto autorka 2017).....	41
Obrázek 24: Jiří Emanuel Bartoloměj Šefl - rodák ze Staré Huti	43
Obrázek 25: Ladislav Malý	43
Obrázek 26: Jana Pechanová	44
Obrázek 27: Obraz Josefa Jindřicha Loukoty.....	44
Obrázek 28: Památník Karla Čapka ve Staré Huti	46
Obrázek 29: Naučná stezka Karla Čapka - mapa	48
Obrázek 30: Svatá Hora.....	49
Obrázek 31: Panna Marie Svatohorská	51

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha 1: POVĚST O VARGOČI, ČAROVNÉM KNÍŽECÍM PLÁŠTI

Příloha 2: POVĚST LÍNÝ TONDA

Příloha 3: PRACOVNÍ LISTY K NAUČNÉ STEZCE KARLA ČAPKA

Příloha 4: ŘEŠENÍ PRACOVNÍHO LISTU- CESTA DO DOBŘÍŠE

Příloha 5: ŘEŠENÍ PRACOVNÍHO LISTU- ABY RUCE NESTUDILY

Příloha 6: ŘEŠENÍ PRACOVNÍHO LISTU 1,2 - KOLIK LET UPLYNULO OD.....

Příloha 7: ŘEŠENÍ PRACOVNÍHO LISTU – VLÁDÁ LUCEMBURKŮ

Příloha 1: POVĚST O VARGOČI, ČAROVNÉM KNÍŽECÍM PLÁŠTI

„Byl v zemi jeden ušlechtilý, mocný a bohatý kníže. Byl oklopen velkým dvořanstvem na svém hradě.

Ten slavný kníže nosil při jízdě na koni rytířský plášť, nádherně zdobený bílým hermelínem, kterému se tehdy říkalo „vargoč“. Plášť měl čarovnou moc, která knížete chránila před úklady nepřitele. Ten jej opatroval velmi pečlivě, neboť věděl, bude-li mu odňat, ztratí všechnu moc a zlé časy nastanou jeho knížectví.

Jednou si vyjel kníže na lov do hlubokých lesů a kdesi plášť ztratil. Služebníci ho hledali velmi dlouho, ale najít ho nemohli. Kníže se pro něj velmi trápil, protože se obával o pokoj a klid ve svém knížectví. Při jedné z dalších bezesných nocí se mu zjevila krásná lesní víla, jež mu pokynula rukou a řekla, „Pošli svého zbrojnoše tam, kde se na soutoku tří potoků v hustém lese stojí vysoká skála a na tom návrší stará lípa. U té lípy najdeš svůj plášť.“

I vyslal kníže urychleně svého zbrojnoše v ta místa a ten tam skutečně u velké staré lípy našel knížecí plášť. Věděl, že to byla jistě duše té staré lípy, která se mu tehdy zjevila ve snu, a ukrytý plášť mu znovu vrátila.

Kníže byl šťastný, že se mu jeho milovaný plášť vrátil a s ním se vrátil do jeho země i opět štěstí a blahobyt. O několik se sám vydal hledat to místo, které jej natolik okouzilo, že nechal na skále postavit nový pevný hradec, ve kterém až do své smrti často se svou kněžnou pobýval a ta stará lípa jej chránila po dlouhá staletí, než sama zemřela při strašlivém požáru i s blízkým hradem¹⁰⁷.

¹⁰⁷ KADLEC, Petr. *Královský Komorní hrad Dobříš*, Tisk TK Print Dobříš, 2014, s. 13-14

Příloha 2: POVĚST LÍNÝ TONDA

V místě kde dnes stojí zámek Dobříš, se kdysi pyšnil hrad Vargač. Tento královský hrad byl mohutný a chránil pocestné, kteří krajem cestovali po Zlaté stezce. Za nějaký čas se však krajem prohnala cizí vojska a pak oheň zpečetil jeho osud. Nakonec to jediné, co přitahovalo lidi hledající poklady, byly hluboké sklepy s dlouhými podzemními chodbami. V dobách, které dávno odnesl čas, žil v městečku chudý, líný Tonda. Práci se vyhýbal, jak jen mohl. Nejraději se toulal městem a vysedával v hospůdce. A při takovém nicnedělání míval hluboko do kapsy.

Jednoho dne, když jako obvykle vysedával u Truňků, zaslechl, jak si sousedé vyprávějí o pokladu, který je ukryt v hradním sklepení. Přisedl k nim a bedlivě naslouchal. Jako vždy chlapi přemítali, kde asi poklad leží. V alkoholovém opojení se jeden rozpovídal o něco více a všem vyprávěl o cestě, kterou ve sklepeních našel, na jejímž konci byla truhla plná zlaťáků a jako důkaz vytáhl zlatou minci, kterou položil na stůl. Přisedící se jen začali smát, protože věděli to, co Tonda ne. Tu minci zdědil posvém otci, který mu vyprávěl stejnou historku. Tonda se však vytratil od stolu, že poklad vykope, stane se tak bohatým a už nikdy nebude muset nic dělat.

Druhý den na svatého Jána, kdy noc nebývá žádná a smrtelníkům se otvírá svět tajemných bytostí, se Tonda vydal na Dobříšský hrad. Když prošel kolem kostela, kde začínaly rozpadající se hradby hradu, na okolí již padal soumrak. Se strachem prošel bránou a u bývalého hradního kaplanství vešel do sklepení, kde měla podle opilcova popisu začínat tajemná cesta za pokladem.

Ukruté ticho rušilo klapání vody ze stropu a plamen svíčky vytvářel na zdech strašidelné stíny. Už se chtěl Tonda rozeběhnout zpět k domovu, když spatřil v rohu místnosti modré světýlko. S posledním zbytkem odvahy vešel ze sklepní chodby dovnitř. Zahlédl, jak se tam v koutě se krčil s vrásčitou tváří a dlouhými bílými vousy omotanými kolem pat.

Malý skřítek zřejmě uslyšel za sebou šramot a otočil se, „Neubližuj mi Toníku, dobře se ti odměním.“ Když to Tonda uslyšel, zaradoval se a ani se nedivil, že jej malé stvoření zná jménem. Nastavil dlaň a skřítek mu na ni položil zlatku, „Tak málo ty dědku zakrslej!?“ osočil se na něj Tonda „,Víc nemám. To víš chudý hrad, chudé strašidlo, ale přijď za týden, dám ti další zlatku, jenom mi prosím neubližuj.“ Tonda kývnul na souhlas, strčil peníz do kapsy a odešel. Neuběhly však ani čtyři dny a již byl bez peněz.

Za další týden přišel zas a dostal další zlatku. Tak se stalo, že chodil na Vargač týden co týden a lidem začalo být podezřelé, kde Tonda peníze bere, a tak ho začali sledovat. Jedné noci proto pověděl skřítkovi. „Už za tebou nemůžu chodit. Musíš mi peníze nosit.“ Skřítek se velmi rozzlobil „Jednou za rok mají nad námi lidé svou moc a já jsem ti neslibil, že ti je nebudu nosit. Abys toho nelitoval.“

„Poslouchej mě, příští týden přijdeš k šibenici, skřete. Tam se nikdo v noci neodvází.“ odpověděl Tonda a ještě k tomu skřítku pěští pohrozil.

Na skřítku však vidět strachu nebylo. „Dobrá, pokud mě o zlatku u šibenice požádáš, tak budeš zajištěn do konce svého života. Pokud mě zde o zlatku požádáš, tak ji jako vždy ode mne dostaneš.“ To odvětil skřítek a zmizel v záři modrého světla.

Tondu vábilo velké bohatství bez stálého chození na hrad a již mu jedna zlatka týdně nestačila. A tak se vydal za týden namísto na hrad k šibenici „Na Kole“. Zde se postavil a zvolal: „Skřete, dej mi moji zlatku.“ Skřítek se opět zjevil za svitu modrého světla a položil Tondovi na dlaň zlatku. Dříve než se Tonda stačil zeptat kde je jeho poklad, v té chvíli obloha ještě více zčernala, sjel z nebe blesk a milého Tondu na místě usmrtil. Skřítek zmizel tak rychle, jak se objevil.

Ráno nebyl mládenec k nalezení. Slunce už stálo vysoko na obloze, když našli Tondu, ležel na popravišti u šibenice. Byl mrtev, tělo měl rozsápané jako od divoké kočky a ve zkrvavené ruce držel zlatku, zatavenou do kůže tak, že ji s ním i pohřbili¹⁰⁸.

¹⁰⁸ KADLEC, P.: *Dobříšské přízraky*. Dobříš : Tkprint, 2013, s. 15



Pracovní listy Naučné stezky Karla Čapka

Vážení rodiče, milí učitelé,

připravili jsme pro Vás a Vaše děti celkem 18 zábavných a poučných úkolů, které je možné plnit při procházce po Naučné stezce Karla Čapka. Polovina úkolů je zadána Děšátkou přímo na tabulích naučné stezky (jsou tiskně tyčké) a v těchto pracovních listech je k nim uveden podrobnější popis. Zbývající úkoly lze na stezce plnit mezi jednotlivými tabulemi v místech vyznačených tabulkou s logem Děšátky a číslem odkazujícím na zadání úkolů v pracovních listech. Úkoly jsou vhodné pro děti i mladě. Pracovní listy jsou ve třech verzích – pro předškoláky, ZŠ a SŠ. Zkusit si je může ale i celá rodina.

Pracovní listy a správné řešení úkolů si můžete stáhnout na webových stránkách www.capek-karel-pamatnik.cz (odkaz v menu Naučná stezka) nebo si je za symbolický poplatek zakoupit v budově Památníku Karla Čapka před začátkem cesty. Budeme též velmi rádi za poskytnutou zpětnou vazbu na e-mailové adrese: stezkaKC@seznam.cz. Pro pedagogy či zájemce doporučujeme vybavit se papírem, tužkou, klíčem k určování rostlin a stromů a svačinkou. Na procházce stezkou i při plnění připravených úkolů Vám přejeme spoustu zábavy a nových poznatků.

Autoři stezky

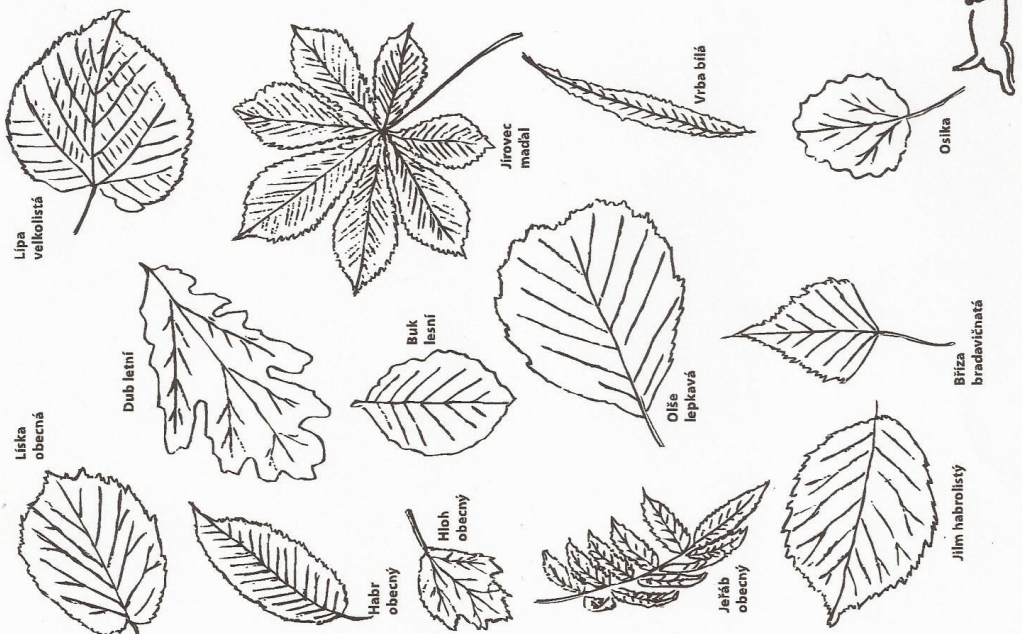
VÝSLEDKY ÚKOLŮ

Výsledky kategorie předškoláci

- Úkol č. 1 – panel I – mladých, p. II – květy, p. III – krajina, p. IV – ráj, p. V – hejna, p. VI – hoby, p. VII – éra, p. VIII – pověsti, p. IX – žvota, p. X – lýko
- Úkol č. 2 – výsledky motanice
- Úkol č. 3 – krasba děti
- Úkol č. 4 – Ondřej Sekora – Ferda Mravenec
- Úkol č. 5 – nejníže – 6 m, střední – 10 m, nejvyšší – 15 m (na zadní straně stromu)
- Úkol č. 6 + 7 – podle pracovních listů
- Úkol č. 8 – nejbližší – 13 m, prostřední – 21 m, nejvzdálenější – 31 m
- Úkol č. 9 – výška 21 m, stáří 65 let
- Úkol č. 10 – 339 m
- Úkol č. 11 – zvedne a zahyne
- Úkol č. 12 – výsledky do pracovních listů
- Úkol č. 13 – bříza bělokorá – listnatá, bílý kmen, malé listy, jehnědy, v zimě opadá borovice lesní – jehličnatá, hnědý kmen, šišky, stále zelená (neopadá)
- Úkol č. 14 – děti tvoří zvířátka
- Úkol č. 15 – viz příloha listy
- Úkol č. 16 – les – liška, voda – pstruh, louka – kobylka luční
- Úkol č. 17 – podle jména dítěte

Výsledky kategorie ZŠ

- Úkol č. 1 – panel I – mladých, p. II – květy, p. III – krajina, p. IV – ráj, p. V – hejna, p. VI – hoby, p. VII – éra, p. VIII – pověsti, p. IX – žvota, p. X – lýko
- Úkol č. 2 – výsledky motanice
- Úkol č. 3 – viz příloha listy
- Úkol č. 4 – Mravenčí tvorí složitější společenstvo, kterému se říká OBLIGÁTNÍ, tedy společenstvo které je nutné vyrvalet, aby mohl druh přežít. Komé mravenců tvoří tato společenstva také VOŠY a SRŠNI. Každý jedinec ve společenstvu má svou roli. Kolonie je založena mravenčí KRÁLOVNOU, která je při svaebním letu oplodněná samečkem, který krátce na to HYNĚ. Samička pak v nově založeném mraveništi vychová první generaci DELNIC, starající se o získávání potravy a obranu kolonie.
- Úkol č. 5 – nejníže – 6 m, střední – 10 m, nejvyšší – 15 m (na zadní straně stromu)
- Úkol č. 6 – monokultura
- Úkol č. 7 – nejdříve čas vhrává
- Úkol č. 8 – nejbližší – 13 m, prostřední – 21 m, nejvzdálenější – 31 m
- Úkol č. 9 – výška 21 m, stáří 65 let



POZNÁMKY:

- Jkol č. 10 – 339 m
Jkol č. 11 – Borovice X smrk: Borovice lesní je přizpůsobena životu na extrémních stanovištích, proto má velmi odolný kořenový systém s hlavním (křídlovitým) kořenem zasahujícím do značné hloubky. Proto častěji naleznete borovici se zlomenými kmenem než vyvrácenými kolety. Smrk ztepilý má naopak kořenový systém plochý sahající mělce do velké plochy v okolí stromu. Často proto po vichřicích lze nalézt vyvrácené celé stromy.
Eroze: Eroze je proces rozrušování a přemísťování částí zemského povrchu. Příčinou eroze je mechanické působení pohybujících se okolních látek – větru, vody, ledu, sněhu, pohyblivých zvětralín a nezapevněných usazenin.
Jkol č. 13 – suchomilné – např. bledule, křovina, borovice, mochny, materidouška vodomilné – např. blatouch, vrba, rákos, kosatec žlutý
- Jkol č. 15 – viz příloha – listy
Jkol č. 16 – les: jaterník podléška, brusnice borůvka, jezevec lesní, stýček obecný, strakapoud velký
voda: rak kameňák, chrostík, pstruh potůční, plovatka bahenní, okřehek menší
louka: čáp bílý, kohoutek luční, běžník kopretinový, zajíc polní, hlemýžď zahradní
- Jkol č. 18 – ornitolog – pásci, lepidopterolog – močýři, botanik – rostliny, herpetolog – plazi, dendrolog – stromy
- ### Výsledky kategorie S5
- Jkol č. 1 – Ukol č. 1 – panel I – mladých, p. II – květy, p. III – krajina, p. IV – ráj, p. V – hejna, p. VI – hroby, p. VII – éra, p. VIII – pověsti, p. IX – života, p. X – lýko
- Jkol č. 2 – 1674 – Mansfeldové vystavěli železárnu pod házi Hufského rybníka, 1714 – zřízení hutě v Obecnici u Příbrami, 1768 – vystavení hamu na pozemku dnešního PKC, 1840 – snaha o zavedení pudlování a válcování, 1848 – provoz přesunutý do Obecnice, pro nevydělečnost zastaven, 1890 – v železárnách pracuje 372 osob, 1910 – hutní vysokopecní provoz zastaven, 1921 – zavedena výroba cihel ze strusky.
- Jkol č. 3 – Nitrofilie: Vazba rostlin na půdy s vyšším obsahem dusíku. Množství dusíku se zvyšuje například používáním umělých hnojiv v zemědělství.
- Jkol č. 4 – Nitrofilní rostliny: bez černý, vlástoničník větší, kopřiva drozudomá, trnovník akát, mechna luční, štokík kyselý
druh předt: Kromě mraveců tvořilo společenstvo také VOŠTÍ a SRŠNÍ. Každý jedinec ve společenstvu má svou roli. Kolonie je stabilizační KRALOVNOU, která je při svalebním letu oplodněna samečkem, který kráče na to HYNE. Samečkové pak v nové založeném mravecišti výchovně první generaci DELNIC, starající se o získávání potravy a obranu kolonie.
- Jkol č. 5 – nejnižší – 6 m, střední – 10 m, nejvyšší – 15 m (na zadní straně stromu)
- Jkol č. 6 – monokultura
- Jkol č. 7 – nejdříve čas vyhnává. V době, když má bachyně mládě nebo je prase zraněná. Stavnosti sněžnek.
- Jkol č. 8 – nejnižší – 13 m, prostřední – 21 m, nejzadnější – 31 m
- Jkol č. 9 – výška 21 m, stáří 65 let
- Jkol č. 10 – 339 m
- Jkol č. 11 – Borovice X smrk: Borovice lesní je přizpůsobena životu na extrémních stanovištích, proto má velmi odolný kořenový systém s hlavním (křídlovitým) kořenem zasahujícím do značné hloubky. Proto častěji naleznete borovici se zlomeným kmenem než vyvrácenými kolety. Smrk ztepilý má naopak kořenový systém plochý sahající mělce do velké plochy v okolí stromu. Často proto po vichřicích lze nalézt vyvrácené celé stromy.
Antropo-eroze: Eroze je proces rozrušování a přemísťování částí zemského povrchu. Příčinou eroze je mechanické působení pohybujících se okolních látek – větru, vody, ledu, sněhu, pohyblivých zvětralín a nezapevněných usazenin. Významným typem je antropo-eroze, tedy eroze způsobená činností člověka, například je eroze půdy vlivem pěstování různých plodin (kukuřice), odlesnění nebo stavební činnosti.
Erozní rýha: Erozní rýha je rýha v povrchu svažitého terénu vznikající činností stékající vody. V pevných horninách má rýha příčný profil ve tvaru písmene V, zatímco v měkkých horninách, kde je intenzivnější boční eroze, se její tvar podobá písmenu U. Synonymem je také název Strž.
Jkol č. 12 – a) 1653, b) okolí Nového Koína, c) Starý Knín, d) mezolit
- Jkol č. 13 – Ztepilý vody mohou rostliny regulovat pomocí různých mechanismů – stavba, pokryv a barva těla rostliny, tvar a životnost listů, regulace množství a doby otevření průduchů, atd.
Bříza bělkokorá: Nejvýraznějším znakem břízy je barva kmeně – bílá odraží sluneční paprsky a ty pak méně ohřívají celou rostlinu. Ztrátou vody v zimním období brání opadání listů.
Borovice lesní: Borovice má drobné listy – jehlice s malým povrchem krytým silnou voskovou vrstvou – kutikulou, která snižuje výpar z listů. Má také kmen krytý silnou kůrou – borkou, vrstvou mrtvých buněk, které chrání kmen před vysokými teplotami a zároveň mechanickým poškozením.
- Jkol č. 15 – viz příloha – listy
Jkol č. 16 – les: jaterník podléška, brusnice borůvka, jezevec lesní, stýček obecný, strakapoud velký
voda: rak kameňák, chrostík, pstruh potůční, plovatka bahenní, okřehek menší
louka: čáp bílý, kohoutek luční, běžník kopretinový, zajíc polní, hlemýžď zahradní
- Jkol č. 18 – ornitolog – pásci, lepidopterolog – močýři, botanik – rostliny, herpetolog – plazi, dendrolog – stromy

Pracovní listy k Naučné stezce Karla Čapka kategorie – základní školy

6-15

Úkol č. 4 (terén)

Procházejte kolem mraveniště. Pozorně si ho prohlédněte a dopiňte do textu o mravenčích následující slova: hyne, rosy, obilgámí, kralovnou, sřsní, dělník.

Mravenci tvoří složité společenstvo, kterému se říká....., tedy společenstvo, které je nutné vytvá-
et, aby mohli druh přežít. Kromě mravenců tvoří tato společenstva také..... a
každý jedinec ve společenstvu má svou roli. Kolonie je založena mravenčí..... která je
jíř svatebním letu oplodněna samečkem, který krátce na to..... Samička pak v nově
založeném mraveništi vychovává první generaci..... starající se o získávání potravy a obranu kolonie.

Úkol č. 5 (panel č. III)

Zvířata využívají jako svůj domov nejen povrch země a půdu pod ním (mory lísk, larvy brouků), ale mnoho jich obý-
vá stromové patro do značné výšky (pařezí veverka). Zkuste odhadnout, jak vysoko se mohou zvířata
ohybovat. Na stromě před vámi vidíte tři barevné pruhy, odhadněte, v jaké výšce jsou nakresleny.

nejnižší m
střední m
nejvyšší m

Úkol č. 6 (terén)

Představte si, že jste lesní zvíře a musíte se prociřrat tímto hustým lesem. Najděte na označených stromech 11 pís-
nen, z nich složte slovo, které toto místo nejlépe popisuje.

Uložená písmenka:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Úkol č. 7 (panel č. IV)

edním ze způsobů, jak utéct před divokým prasetem, je vylézt na nejvyšší strom. Vaším úkolem je nalézt vhodný
strom, který lze obejmut rukama a nohama, tak abyste co nejdříve vyzdřeli, nedobýkat se země.

Jméno:

čas:

Úkol č. 8 (panel č. IV)

ro snadný a bezpečný pohyb v lesním terénu je důležité mít dobrý odhad vzdálenosti.
ak daleko jsou tři barevně označené stromy?

nejbližší:

prostřední:

nejvzdálenější:



Úkol č. 9 (terén)

Před vámi stojí jeden z největších stromů v širokém okolí. Jmenuje se modřín opadavý.
Zkuste odhadnout, jak dlouho strom do této velikosti rostl a jak je vysoký.

výška: stáří:

Úkol č. 10 (panel č.V)

Pro zajímavost, jaký je výškový rozdíl mezi pramenem řeky Kocábý a jejím ústím?
Odpověď najděte na tabulce na blízce blízce. Rozhlédněte se.

Úkol č. 11 (terén)

Cestou bylo možné nahlédnout pod povrch půdy a lépe tak prozkoumat kořeny stromů.
Věděli byste, jaký je rozdíl mezi kořenovým systémem smrku a borovice? Kořeny nám odhalila eroze.
Věděli byste, co je to?

Úkol č. 12 (panel č. VI)

Abyste si naši předci obstarali potravu, museli mít přesnou míšku. Zkus, jak by sis vedl ty.
Naabírejte vhodný přírodní materiál (např. šišky), postavte se vpravo od tabule a zkuste trefit terč na stromě.
Máte tři pokusy. Pokud se trefíte přímo do kruhu, získáváte tři body, za zásah stromu jen jeden.
Hodně štěstí!

1. pokus:

2. pokus:

3. pokus:

Úkol č. 13 (terén)

Při procházení stezkou jsme vystoupali z vlnkého údolí až na suché kopce.
Díky nedostatku vody se změnil i druh obalových stromů.

Zkuste vyjmenovat tři druhy rostlin, které najdeme u vody a které spíše na suchých místech.

Úkol č. 14 (panel č. VII)

Uff, to jsem ale unavená. Chvilku si tu odpočnu.
Zkuste mi pro radost postavit zvířecího kamaráda z přírodnin (suché větvičky, šišky, kamínky, listy...)

Úkol č. 15 (během cesty)

V lese, kterým procházíte, můžete najít velkou část stromů a keří, které ve středních Čechách rostou.
Najdi tři listy různého tvaru a zkus pojmenovat strom, ke kterému patří.



Pracovní listy k Naučné stezce Karla Čapka
kategorie – základní školy



Úkol č. 16 (terén)

Připutování po naší stezce jste se seznámili mnoha zvířaty a rostlinami a jistě si všimli, že všichni upřednostňují nějaké prostředí, v němž chtějí žít. K ekosystémům les, voda, louka přiřaďte ze skupiny patnácti rostlin a živočichů ty, kteří tam rostou a žijí:

čép bílý
rak kamenáč
chrostík
pstruh potůční
kohoutek luční
běžník kopretinový
jaterník podléška
plavátka bahenní

zajíc polní
okřehek menší
strakapoud velký
brusnice borůvka
jezevec lesní
sýček obecný
hlemyšer zahradní

les
voda
louka

Úkol č. 17 (panel č. IX)

Va začátku stezky jste se seznámili s Dášeňkou. Protože už spolu putujeme dlouho, rádi bychom znali i vaše jméno. Ze každému písmenu ze svého křestního Jména vymyslete zvíře nebo rostlinu. Přiřaďte mu jméno ALICE, tedy A – ikát, L – líška, I – lbošek, C – candát, E – emu.

Úkol č. 18 (během cesty)

Vyzkoušeli jste si splnit všechny předcházející úkoly a naučili jste se mnohá o organizmech žijících u Strže. Pokud se budete poznávání přírody dále věnovat, můžete se stát odborníky na jejich jednotlivé skupiny. Zkusíte spojit pojmenování badatele se skupinou, které se věnuje.

ornitolog	rośliny
lepidopterolog	plazi
botanik	motýli
herpetolog	ptáci
dendrolog	stromy

Pač a řu! Zdraví Dášeňka.



Pracovní listy k Naučné stezce Karla Čapka
kategorie – základní školy



Úkol č. 1 (panely)

Na všech tabulkách naučné stezky je zvyrazeno deset slov (na každé tabuli jedno), abychom vyzkoušeli vaši pozornost. Vaším úkolem je všechna slova najít a na konci cesty z nich složit básničku. Budeme moc rádi, pokud básničky necháte v Památku Karla Čapka nebo pošlete na e-mail: stezkaK@seznam.cz

Úkol č. (panel č. II)

Ale ne! To jsem popleta, pomotaly se mi provázky, pomůžes mi je správně přiřadit ke zvířátkům?



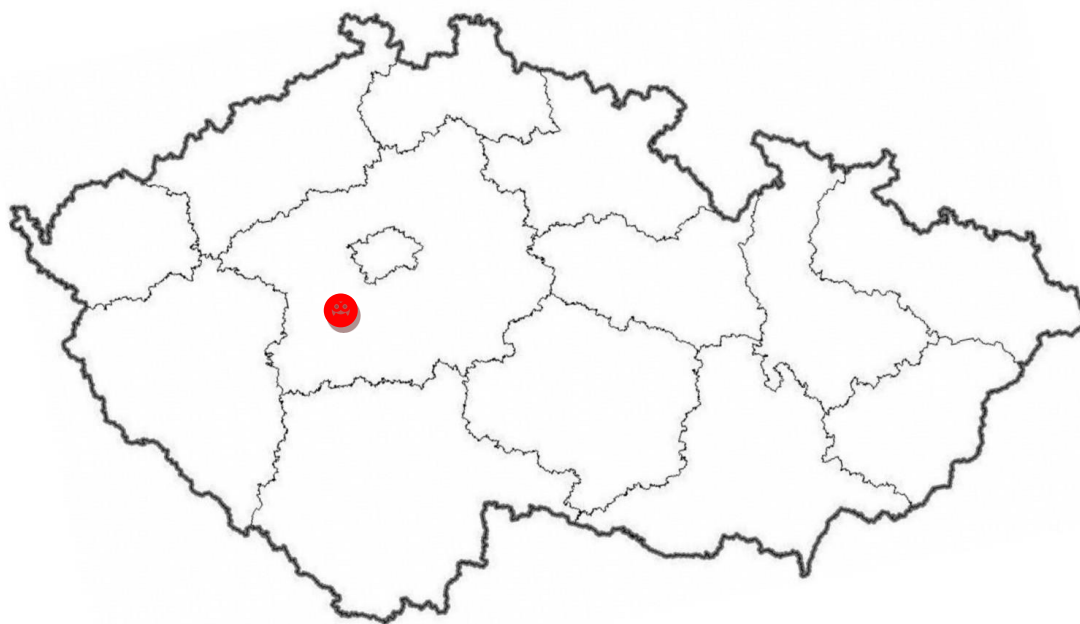
Úkol č. 3 (terén)

Rostliny tvoří krajinu kolem nás. Možná se vám na první pohled zdá, že vše zelené je jen jediná rostlina. Když si však pečlivě prohlédnete jejich listy, zjistíte, že jejich tvary se liší. Každý tvar listu totiž náleží jinému druhu. Najděte tři různé tvary listů a obkreslete je a určete druh stromu.



CESTA DO DOBŘÍŠE

Úkol č. 1 - Vyznačte na slepé mapě ČR město Dobříš.



Úkol č. 2 - Zakroužkujte správný počet obyvatel k městu Dobříš.

a) 20.000 obyvatel **b) 9.000 obyvatel** c) 5.000 obyvatel

Úkol č. 3 - Očíslujte do plánku důležitá místa ve městě.

1) pošta

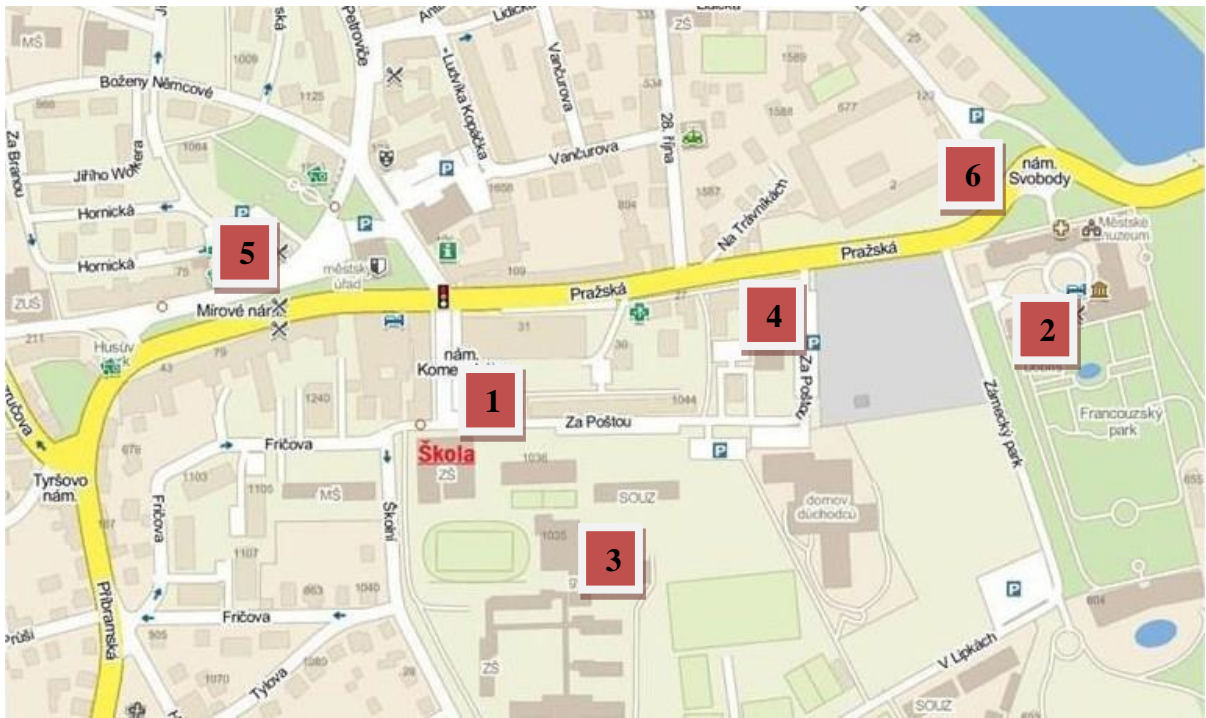
3) gymnázium

5) radnice

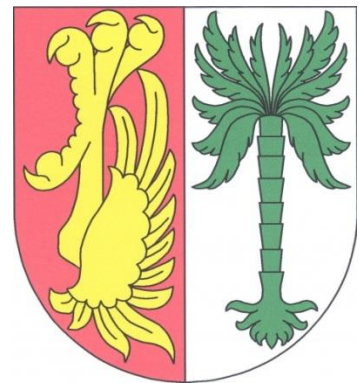
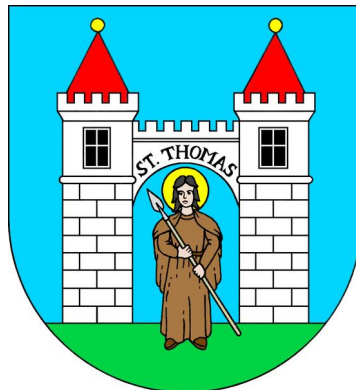
2) zámek

4) poliklinika

6) kostel Nejsvětější trojice



Úkol č. 4 - Podtrhněte správný znak města.



Úkol č. 5 – Doplně neúplný text

1. Dobříš leží ve *Středočeském* kraji v okrese *Příbram*.
2. Město leží v povodí řeky *Vltavy*.
3. Lovecký hrádek „Vargač“, byl postaven Janem *Luceburským*.
4. Skrz Dobříš procházela důležitá obchodní cesta tzv. *Zlatá stezka* z Prahy do Bavor.
5. Nejvýznamnější stavbou je *rokokový* zámek s přílehlým *Francouzským a anglickým parkem*.
6. Napiš 3 místa, ze kterých máme nálezy z pravěku a raného středověku – *Drevníky, Hradec, Skalice, Stará Huť, Zahojany, Hrazany*

ABY RUCE NESTUDILY

1. *Jak se jmenuje firma, která představuje největšího výrobce kožených rukavic v České republice?*

NAPA

2. *Kdo přivedl výrobu rukavic do Dobříše?*

ABELES

3. *Kde najdeme rukavice, které odborníci odhadli, že jsou více jak 2000 let staré?*

PAŘÍŽSKÝ LOUVER

4. *Na čem byla založena tradice výroby rukavic v Čechách?*

NA CHOVU KOZ

5. *Kolik velikostí rukavic se dodnes uplatňuje?* 32



6. Jaká je nejkvalitnější část kůže? **STŘEDOVÁ KUŽE**

7. Jak se nazývá odborně hotová, obarvená kůže? Zakroužkuj správnou odpověď?

a) luseň

b) useň

c) buseň

8. Napiš alespoň 3 výrobky z kůže?

peněženka, kabelka, boty,

9. Velikost rukavic je důležitá, ruce vypadají pěkně jen v dobře padnoucích rukavicích. Pamatuješ si, jaké tradiční označování velikostí **NAPA** používá?

francouzské coule

Příloha č. 6: Řešení pracovního listu č. 1 – kolik let uplynulo od



1. **zámek Dobříš**
1676



2. **Kostel Nejsvětější Trojice**
1797



3. **Kostel Povýšení sv. Kříže**
1589



4. **Židovský hřbitov**
1650



5. **socha sv. Šebestiána**
1713



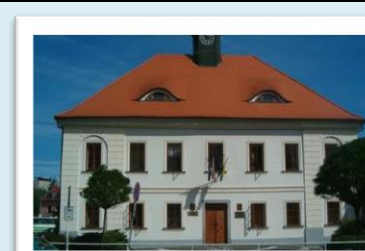
6. **hrad Vargač**
1340



7. **Škola**
1899



8. **Kulturní dům**
1955



9. **Radnice**
1821

ŘEŠENÍ PRACOVNÍHO LISTU Č 2. - kolik let uplynulo od

$$\begin{array}{r} 2017 \\ - 1676 \\ \hline 341 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2017 \\ - 1797 \\ \hline 220 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2017 \\ - 1589 \\ \hline 428 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2017 \\ - 1650 \\ \hline 367 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2017 \\ - 1713 \\ \hline 304 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2017 \\ - 1340 \\ \hline 677 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2017 \\ - 1899 \\ \hline 118 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2017 \\ - 1955 \\ \hline 62 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2017 \\ - 1821 \\ \hline 196 \end{array}$$

2. Napiš několik řešení čísel, aby platilo:

$1821 < r < 1899$ - 1830, 1853, 1861, 1872, 1888, 1894

$1676 > s > 1650$ - 1652, 1655, 1658, 1663, 1675

3. Socha sv. Jana Nepomuckého stojí od roku 1856 v parčíku naproti vchodu do zámku. O kolik let je tato socha mladší, než socha sv. Šebestiána, která byla v roce 1713 postavena na paměť morové nákazy?

socha sv. Jana Nepomuckého.....1856
socha sv. Šebestiána1713
o mladší x

$$\begin{array}{r} x = 1856 \\ - 1713 \\ \hline 143 \end{array}$$

Odpověď: Socha sv. Jana Nepomuckého je o 143 roků mladší, než socha sv. Šebestiána.

Poslední Přemyslovec zemřel a šlechta se nemohla dohodnout na dalším panovníkovi. Roku 1310 se stává českým králem **Jan Lucemburský**, který si bere za ženu sestru Václava III. **Elišku Přemyslovnu**. **Jan Lucemburský** umírá v bitvě u **Kresčaku** ve Francii v roce 1346. Po jeho smrti nastupuje na český trůn jeho syn **Karel IV**. Za jeho vlády dochází k rozkvětu Prahy, ta patřila v té době k největším městům Evropy. Založil novou část Prahy **Nové Město** pražské. Na místo dřevěného **Juditina** mostu nechal vystavět kamenný, kterému se dnes říká **Karlův most**. Nechal postavit gotickou katedrálu **sv. Víta**. **Karel IV**. nechal zhotovit **korunovační** klenoty. **Královská koruna** je nazývána podle patrona české země **sv. Václava** jako **koruna svatováclavská**. **Hrad Karlštejn**, který nechal vybudovat, sloužil jako místo k odpočinku krále a jako místo uložení **korunovačních klenotů** a státních písemností. V Praze roku 1348 založil první **univerzitu** ve střední Evropě – dnešní **Karlovu** univerzitu. Měl 4 manželky. Je nazýván **Otcem vlasti**.

